https://ssoss.ui.ac.ir/?lang=en

Strategic Research on Social Problems
e-ISSN: 3041-8623
Vol. 16(2), 1-32
Received: 26.05.2026 Revised: 01.08.2026 Accepted: 29.08.2026

Research Paper

Womanhood in Transition: A Qualitative Study of Gender Identity Reconstruction among Women Born in the 1980s in the City of Yazd

Fatemeh Ja'fari Na'eemi
Ph.D. student in Demography, Department of Demography and Anthropology, Faculty of Social Sciences, University of Yazd, Yazd, Iran
jafarynaeemi1365@gmail.com
Maliheh Alimondegari
Associate professor, Department of Demography and Anthropology, Faculty of Social Sciences, University of Yazd, Yazd, Iran
m.alimondegari@yazd.ac.ir
Ali Ruhani
Professor, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, University of Yazd, Yazd, Iran
aliruhani@yazd.ac.ir
Mohammad Torkashvand Moradabadi
Associate professor, Department of Demography and Anthropology, Faculty of Social sciences, University of Yazd, Yazd, Iran
m.torkashvand@yazd.ac.ir

Introduction

The concept of "womanhood" encompasses both biological and social dimensions, neither of which possesses an inherent essence; rather, they are constructed within the framework of culture, social structures, and processes of socialization (Refatjah & Rahbari, 2014; Ghazanfari et al., 2024). Consequently, representation of "woman" and "womanhood" in any given period reproduces a new narrative of feminine identity (Zolfagharian et al., 2023). In Iran, the 1980s represent a distinct period characterized by significant social, cultural, and demographic transformations (Atashkar et al., 2025). Women born in this decade find themselves at the intersection of tradition and modernity; on the one hand, they strive to redefine their feminine identities, while on the other hand, they are confronted with conflicting social values and structures—a situation that has necessitated the adoption of new, and at times, disruptive lifestyles divergent from conventional norms (Giddens & Pierson, 1998; Sabouri Khosroshahi & Moeidfar, 2011). Given that women born in the 1980s constitute one of the largest generational cohorts in Iran (approximately 21% of the population) and considering that the subsequent generation is largely being raised under their influence, examining their patterns of womanhood holds particular significance (Kousheshi & Nikan, 2021; Heidari Darani et al., 2021). Furthermore, recent scholarship concerning Yazd Province highlights growing shifts in attitudes, identity reflexivity, and women's modes of living (Kalateh Sadati et al., 2024; Jafari Naeimi et al., 2024; Alimandegari et al., 2024; Askari-Nodoushan et al., 2021; Torkashvand Moradabadi et al., 2023). Consequently, the present study sought to address the following research question: How do women born in the 1980s in the city of Yazd redefine their gender and womanhood through their interaction with their specific social and cultural contexts?

Materials & Methods

This study was classified as applied-developmental research conducted through a qualitative approach. Given the research focus on understanding and explaining the process of gender and womanhood redefinition among women born in the 1980s in Yazd and how this redefinition was shaped in interaction with socio-cultural contexts, the grounded theory method based on the Strauss and Corbin's systematic design (2008) was selected as the primary strategy. Semi-structured interviews were conducted with 23 women born in the 1980s residing in Yazd. Participant selection employed purposive sampling, aiming for maximum variation across characteristics, such as birth year, age at marriage, marital status, number of marriages, number and gender of children,

*Corresponding author

How to cite: ja'fari na'eemi, f., alimondegari, m., ruhani, a., & torkashvand moradabadi, m. (2027). womanhood in transition: a qualitative study of gender identity reconstruction among women born in the 1980s in the city of Yazd. *Strategic Research on Social Problems*, *16*(2), 1-32. https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

3041-8623/ © University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

educational level, employment status, spouse's education and origin, family size, parental education, and migration experience. Interviews were conducted between July and December 2025. Data collection continued until reaching theoretical saturation—the point at which new data no longer contributed additional information to the research categories.

Discussion of Results & Conclusion

Through systematic step-by-step data analysis based on the logic of constant comparison, the core category emerged as "Transition to Autonomous Womanhood". This central category synthesized from concepts derived from the field was structured as a multilevel construct consisting of 13 main categories, 73 subcategories, and a total of 1,952 concepts. The findings indicated that the construction of normative girlhood/womanhood, reproduction of gender inequality, lived experience of feminine suffering, and internalization of gendered subordination acted as causal conditions for the core phenomenon. Individual and social characteristics of participants, such as "family gender openness" and "family instability", were identified as contextual conditions. Furthermore, macro-structural conditions, including "the formation of womanhood in the contemporary era", "social opportunity structures", and "structural gender limitations", functioned as intervening conditions that either facilitated or constrained the implementation of strategies. "Semantic restoration of the lifeworld" was the core strategy adopted by women of this generation on their path toward autonomous womanhood. The consequences of these strategies were manifested in "boundary blurring" and "internalization of the gender order".

The present study demonstrated that women born in the 1980s in Yazd, having experienced a "gendered silence" during their childhood and adolescence, underwent a deep internalization of traditional norms. With social changes and access to new resources, these women had entered a reflexive cycle, striving to reconstruct their feminine identity and reclaim individual agency through a process conceptualized here as "breaking the gender shell". This process—a transition from traditional orders to modern horizons—had consistently been accompanied by resistance from social structures and internal conflicts. Ultimately, this generational shift was not a deviant phenomenon but a natural process for achieving greater self-awareness and mitigating the tension between the individual and restrictive structures. This dialectical transition provided a foundation for the emergence of feminine agency in a more dynamic society.

Keywords: Experience of Femininity, Gender Identity Reconstruction, Grounded Theory, Women of the 1980s Cohort, City of Yazd (Iran).

Acknowledgments

The authors thank everyone who contributed to this article.

Conflicts of Interest

There is no conflict of interest.

Funding

The present research is derived from the doctoral dissertation of Mohammad Hossein Moghaddam, conducted under the auspices of the Applied Research Office of the Khuzestan Provincial Police Command.

Statement on the Use of AI

Commented [NMT1]: صحیح است؟

Commented [NMT2]: باتوجه به متن فارسی انگلیسی آن نوشته شود.

.
.

پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی
سال شانزدهم، شماره پیاپی (۵۷)، شماره دوم، ۱٤۰٦، ص
تاریخ دریافت: ۱٤۰۵/۰۳/۰۵ تاریخ بازنگری: ۱٤۰۵/۰۵/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱٤۰۵/۰٦/۰۷

مقاله پژوهشی

زنانگی در گذار:

مطالعه‌ای کیفی از بازتعریف هویت جنسیتی در میان زنان دهۀ شصتی شهر یزد

فاطمه جعفری‌نعیمی، دانشجوی دکتری گروه جمعیت‌شناسی و مردم‌شناسی، دانشکدۀ علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران
jafarynaeemi1365@gmail.com
ملیحه علی‌مندگاری*، دانشیار گروه جمعیت‌شناسی و مردم‌شناسی، دانشکدۀ علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران
m.alimondegari@yazd.ac.ir
علی روحانی، استاد گروه جامعه‌شناسی، دانشکدۀ علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران
aliruhani@yazd.ac.ir
محمد ترکاشوند مرادآبادی، دانشیار گروه جمعیت‌شناسی و مردم‌شناسی، دانشکدۀ علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران
m.torkashvand@yazd.ac.ir

چکیده

این پژوهش با هدف فهم چگونگی شکل‌گیری آگاهی جنسیتی و تجربۀ زنانگی در میان زنان متولد دهۀ شصت شهر یزد انجام شده است. مطالعۀ حاضر با رویکرد کیفی و با بهره‌گیری از روش نظریه‌پردازی زمینه‌ای انجام گرفت. داده‌ها ازطریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۲۳ نفر از زنان دهۀ شصت ساکن یزد در سال ۱٤۰٤ گردآوری شد و نمونه‌گیری به‌صورت هدفمند و نظری تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. یافته‌ها نشان می‌دهد که تجربۀ کودکی و نوجوانی این زنان در فضایی از سکوت جنسیتی شکل گرفته است؛ فضایی که در آن آگاهی دربارۀ بدن، جنسیت و نیازهای جنسی به‌طور گسترده در چارچوب تابوهای فرهنگی پنهان شده و هم‌زمان الگوی سخت‌گیرانه‌ای از زنانگی هنجارمند ازسوی خانواده، مدرسه و جامعه بازتولید شده است. در این نظم اجتماعی، ازدواج به‌عنوان تنها مسیر مشروع برای عبور از محدودیت‌های دخترانگی و دستیابی به برخی آزادی‌های نسبی تعریف می‌شود؛ بااین‌حال، گسترش تحصیلات، رسانه‌ها و تحولات اجتماعی از اواخر نوجوانی به بعد، زمینۀ نوعی بازاندیشی را در تجربۀ زنانگی برای این نسل فراهم کرده است؛ درنتیجه، بسیاری از زنان دهۀ شصت در فرایندی تدریجی که در این پژوهش «گذار به زنانگی خودآیین» مفهوم‌گذاری شده است، به بازتعریف هویت زنانه، بازیابی عاملیت فردی و تلاش برای تجربۀ زیستی خودآیین‌تر روی آورده‌اند. این نسل را می‌توان نسلی در میانۀ گذار میان نظم جنسیتی سنتی و افق‌های مدرن‌تر دانست.

واژه‌های کلیدی: تجربۀ زنانگی، بازتعریف هویت جنسیتی، نظریۀ زمینه‌ای، زنان دهۀ شصت، شهر یزد.

*نویسنده مسئول

جعفری‌نعیمی، فاطمه، علی‌مندگاری، ملیحه، روحانی، علی و ترکاشوند مرادآبادی، محمد . (۱٤۰٦). زنانگی در گذار: مطالعه‌ای کیفی از بازتعریف هویت جنسیتی در میان زنان دهه شصتی شهر یزد، *پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی*، ۱٦(۲)، ص؟ https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

3041-8623/ © University of Isfahan
This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

مقدمه و بیان مسئله

مفهوم زنانگی[1] واجد دو بُعد جنسی و جنسیتی است که ماهیتی ذاتی ندارد و در بستر فرهنگ، ساختارهای اجتماعی و فرایند جامعه‌پذیری شکل می‌گیرد (رفعت‌جاه و رهبری، ۱۳۹۳؛ غضنفری و همکاران، ۱٤۰۳). این امر موجب می‌شود که بازنمایی زن و زنانگی در هر دوره، روایت تازه‌ای از هویت زنانه را بازتولید کند (ذوالفقاریان و همکاران، ۱٤۰۲؛ فولادیان و همکاران، ۱٤۰۳). هم‌زمان با گذار جامعه از ساختارهای سنتی به الگوهای مدرن، مفهوم جنسیت نیز تحت‌تأثیر عواملی همچون گسترش مدرنیته، جهانی‌شدن، رشد فناوری‌های نوین ارتباطی، افزایش تحصیلات و اشتغال زنان و حضور پررنگ‌تر آنان در عرصه‌های عمومی دستخوش تغییرات بنیادین شده است (Tiepolo, 2021). این تحولات به بازتعریف نقش‌های جنسیتی و شکل‌گیری انتظارات نوین از زنان و مردان انجامیده است (بگی و قربانی، ۱٤۰۲) و درنتیجه، زنان به‌عنوان بازیگران فعال عرصه‌های اجتماعی، در فرایند بازسازی هویت فردی و جمعی خود مشارکت یافته‌اند (Mcnay, 2005; Kiriti & Tisdell, 2003).

دهۀ ۱۳٦۰ در ایران مقطعی ویژه با تحولات وسیع اجتماعی، فرهنگی و جمعیتی است (آتش‌کار و همکاران، ۱٤۰٤). زنان نسل دهۀ شصت، در میانۀ دوگانه‌های سنت و مدرنیته، از یک‌سو در پی بازتعریف هویت زنانۀ خود بوده و ازسوی دیگر با ارزش‌ها و ساختارهای متعارض اجتماعی مواجه شده‌اند؛ امری که اتخاذ سبک‌های زندگی جدید و گاه گسسته از هنجارهای پیشین را برای آنان ضروری ساخته است (گیبینز و ریمر، ۱۳۸۱؛ معبدفر و صبوری خسروشاهی، ۱۳۹۰). قرارگرفتن این نسل در معرض جریان‌های نوگرایی، جهانی‌شدن، رشد تکنولوژی و گفتمان‌های دینی و مدرن متعارض، پیامدهایی چون بحران‌های هویتی و فشارهای روانی ـ اجتماعی را نیز به همراه داشته است (جنکینز، ۱۳۸۱؛ نیکدل کلاشمی، ۱٤۰٤؛ Clements, 2004؛ عسکری‌خانقاه و آزاد ارمکی، ۱۳۸۰). در چهار دهۀ اخیر، وضعیت زنان در ایران با تغییرات معناداری همراه بوده که زمینه‌ساز ظهور الگوی جدیدی از زن در جامعه شده است (مارابی و همکاران، ۱٤۰۱: ۲۱۵). این زن جدید، به‌عنوان سوژه‌ای چندلایه و سیال، نقشی کلیدی در بازتعریف هویت خویش و نیز بازآرایی ساختارهای اجتماعی ایفا می‌کند (Clements, 2004; Göll & Evers-Wölk, 2014). باتوجه‌به اینکه زنان متولد دهۀ ۱۳٦۰ یکی از بزرگ‌ترین گروه‌های نسلی ایران را تشکیل می‌دهد (۲۱درصد از جمعیت) و نسل بعدی نیز تا حد زیادی تحت‌تربیت آنان قرار دارد، بررسی الگوهای زنانگی آنان اهمیت ویژه‌ای می‌یابد (کوششی و نیکان، ۱٤۰۰؛ حیدری دارانی و همکاران، ۱٤۰۰).

همچنین، در استان یزد نیز مجموعه‌ای از پژوهش‌ها از بروز تغییرات فزاینده در نگرش‌ها، بازاندیشی هویتی و شیوه‌های زیست زنان حکایت دارد (جعفری‌نعیمی و همکاران، ۱٤۰۵؛ کلاته‌ساداتی و همکاران، ۱٤۰۳؛ جعفری‌نعیمی و همکاران، ۱٤۰۳؛ علی‌مندگاری وهمکاران، ۱٤۰٤؛ عسکری‌ندوشن و همکاران، ۱٤۰۰؛ ترکاشوند مرادآبادی و همکاران، ۱٤۰۲). این یافته‌ها نشان می‌دهد که نگرش‌ها و نقش‌های جنسیتی در میان نسل‌های جدید درحال دگرگونی و فاصله‌گیری از الگوهای سنتی است (علیوردی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۵)؛ ازاین‌رو، مطالعۀ برساخت هویت جنسیتی زنان متولد دهۀ شصت در بستر تحولات اجتماعی ایران اهمیتی مضاعف می‌یابد؛ زیرا نگرش جامعه به زن یکی از شاخص‌های بنیادین جهت‌گیری اجتماعی و فرهنگی هر جامعه محسوب می‌شود (خاتمی‌نیا، ۱۳۹۳)؛ بااین‌وجود، مجموعۀ گسترده‌ای از تغییرات ساختاری، فرهنگی و نسلی و همچنین شرایط فرهنگی ویژۀ استان یزد (صباغچی و همکاران، ۱۳۹٦)، مسیر بازتعریف جنسیت و زنانگی در این استان در پژوهش‌های موجود به‌صورت فرایندی، تعاملی و چندبُعدی واکاوی نشده است. پژوهش حاضر در پی پاسخ به این پرسش است که زنان متولد دهۀ شصت شهر یزد چگونه در تعامل با زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی، جنسیت و زنانگی خود را بازتعریف

[1] Femininity

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

می‌کنند.

پیشینهٔ پژوهش

باتوجه‌به تحولات گستردهٔ جهان معاصر، به‌ویژه در حوزهٔ مسائل زنان، پژوهش‌های متعددی دراین‌زمینه انجام شده است؛ بااین‌حال، واکاوی فرایند بازتعریف زنانگی در ابعاد چندگانهٔ آن در بسیاری از این مطالعات مغفول مانده است و بیشتر پژوهش‌ها این پدیده را به‌صورت تک‌بُعدی یا تخصصی و بدون توجه به برهم‌کنش‌های پیچیدهٔ اجتماعی، فرهنگی، ارزشی و جنسیتی بررسی کرده‌اند. یافته‌های پژوهش زارع (۱٤۰٤)، برادران و همکاران (۱٤۰۳) ذوالفقاریان و همکاران (۱٤۰۲) نشان از آن دارد که نوعی بازاندیشی درخصوص نگرش‌ها و تابوهای جنسیتی در میان زنان است. آنان در پی ساخت‌زدایی از کلیشه‌های سنتی و بازتعریف زنانگی در بستری نوین و حرکت به‌سوی آزادی فردی و زیستن بر پایهٔ حق انتخاب هستند. نتایج مطالعات رحمانی‌نژاد و همکاران (۱٤۰٤)، بگی و قربانی (۱٤۰۲)، ویال و بندا[1] (2026)، کاپلوس[2] (2021)، مهتاب[3] و همکاران (2016) و مکسول و برادبریج[4] (2014) حکایت از آن دارد که اگرچه به‌طورکلی نگرش عمومی جامعه به برابری جنسیتی در طول زمان رو به بهبود بوده ، در حوزهٔ اشتغال، نگرش‌ها تغییر معناداری نداشته است. چنان‌که فرهنگ کاری زنانگی دارای هنجارهای بازدارنده‌ای است که عاملیت را محدود کرده و فشارهای هنجاری ایجاد می‌کند.

کاردوانی و نفیسی‌راد (۱٤۰۳)، بگی و حسینی (۱٤۰۰)، خلیلی (۱٤۰۰)، رشیدی و فریدونی (۱۳۹۸)، ایگبونیوه[5] و همکاران (2025)، کانگال[6] و همکاران (2024) و جایساوال و ساها[7] (2023) در پژوهش‌های خود عوامل مؤثر در شکل‌گیری هویت زنان را سطح تحصیلات و موقعیت اجتماعی ـ اقتصادی آنها می‌دانند که سبب شده بیشتر به بازاندیشی درخصوص هویت جنسیتی خود بپردازند. همچنین تحصیلات سهم مهمی در به چالش کشیدن نگرش سنتی به زنان داشته و سبب دگرگونی‌های الگوی ازدواج و نگاه مدرن‌تر زنان به خانواده شده است. نتایج این پژوهش‌ها حکایت از آن دارد که زنان شاغل و دارای تحصیلات دانشگاهی، دربرابر الگوی هویتی ارائه‌شده ازسوی گفتمان مسلط، مقاومت کمتری داشته و تعارض هویتی کم‌تری را تجربه کرده‌اند. نتایج مطالعهٔ رضیئی و همکاران (۱٤۰۲) گویای آن است که سبک زندگی زنان نسل وای در ایران معاصر، بر پایهٔ دو مؤلفهٔ اصلی یعنی فردگرایی ترجیحی و استقلال اقتصادی‌خواهی شکل گرفته است. مهم‌ترین مشخصهٔ سبک زندگی آنان، تلاش برای رسیدن به رضایت از زندگی فردی، کسب حقوق برابر در ازدواج و طلاق، و بازتعریف رابطه با مردان است. همچنین یافته‌های این مطالعه حاکی‌ازآن است که حکومت و ساختارهای رسمی با نگاهی منفی به مدرنیته، به‌ویژه در حوزهٔ زنان، موجب کندی این گذار شده است؛ بااین‌حال، زنان نسل وای با تأکید بر خودمختاری و آزادی انتخاب، درحال شکل‌دهی به الگوی جدیدی از زن ایرانی در دوران گذار هستند.

نتایج پژوهش اردکانی‌فرد و همکاران (۱٤۰۵) حاکی‌ازآن است که زنانگی پدیده‌ای صرفاً زیستی یا صرفاً گفتمانی نیست، بلکه در تعامل میان بدن، گفتمان و روابط اجتماعی شکل می‌گیرد. همچنین در عصر شبکه‌های اجتماعی، زنانگی در فرایند کنش متقابل میان زنان و رسانه‌های اجتماعی بازتولید می‌شود و به‌صورت زنانگی رسانه‌ای‌شده ظهور می‌یابد. یافته‌های پژوهش رهبر و همکاران (۱٤۰۵) نشان می‌دهد که تفاوت در برداشت زنان از مفهوم زنانگی، نقش مهمی در چگونگی مواجههٔ آنان با ازدواج و نیز معناپردازی دربارهٔ تجرد ایفا می‌کند؛ براین‌اساس، درک زنان از زنانگی را می‌توان یکی از عوامل کلیدی در بازتعریف هویت زنانه و تبیین الگوهای گوناگون تجرد در میان زنان مجرد، شاغل و دارای تحصیلات عالی دانست. عرب‌خراسانی (۱٤۰۵) نشان

[1] Vial & Beneda
[2] Cepellos
[3] Mehtap
[4] Maxwell & Broadbridge
[5] Iyiegbuniwe
[6] Gangal
[7] Jaysawal & Saha

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

داد که یکی از راهبردهای زنان برای حفظ و تداوم خانواده، ترجیح‌دادن نیازها و نقش‌های خانوادگی بر خواسته‌ها و هویت فردی و زنانگی است. در این فرایند، زنان با تأکید بر نقش همسری و مادری می‌کوشند پایداری زندگی مشترک را تأمین کنند. صادقی فسائی و همکاران (۱٤۰۳) و امیدوارطهرانی و همکاران (۱٤۰۰) در بررسی خود نشان دادند که شش عامل مختلف نظیر عاملیت جنسی، مادرانگی، ظاهر و بدن، مراقبت‌کننده یا خودمراقبتی، استقلال و احترام، و عامل فرهنگی بر ادراک از زنانگی اثرگذار است. همچنین نتایج مطالعهٔ حمزوی عابدی و همکاران (۱۳۹٤) نشان داد که ادراک زنان جوان ایرانی از هنجارهای زنانگی اشتراکات درخورتوجهی با زنان جوان سایر فرهنگ‌ها دارد؛ اما برخی هنجارهایی همچون نجابت، دینداری و احترام به بزرگ‌ترها در افتراق با مطالعات غربی بوده است.

نتایج پژوهش هاسکین و کورتیس[1] (2026) نشان می‌دهد که زنانگی در فضای دیجیتال به‌طورهم‌زمان می‌تولند ابزاری برای اعمال قدرت، مقاومت و بازتعریف هویت باشد. همچنین شبکه‌های اجتماعی به بستری تبدیل شده است که در آن زنانگی به‌صورت مداوم بازنمایی، مذاکره و بازساخته می‌شود و روابط میان قدرت، مقاومت و زن‌هراسی را آشکار می‌سازد. یافته‌های مطالعهٔ دشاردن[2] (2026) حکایت از آن دارد که هنجارهای جنسیتی سنتی دربارهٔ بدن زن درحال‌تغییر است. نتایج پژوهش براک[3] (2025) حاکی‌ازآن است که برخی کلیشه‌های جنسیتی همچنان در زمینه‌های خاصی مانند تبلیغات زیبایی و موقعیت‌های حضور هم‌زمان با مردان در آمریکا تداوم یافته است که بیانگر نقش دوگانهٔ تبلیغات در هم‌زمانی بازتاب تغییرات اجتماعی و بازتولید برخی هنجارهای سنتی است. بررسی هو و استال[4] (2025) نشان می‌دهد که در بستر تحولات اجتماعی و اقتصادی چین، برداشت‌های سنتی از زنانگی درحال چالش و بازتعریف است. پژوهش اشمیت[5] (2024) نشان می‌دهد که زنان جوان به دلیل سطح بالاتر تحصیلات و مشارکت شخصی در مسائل مترقی، گروه پیشرو و مترقی جامعه هستند. بریچل[6] (2025) در مطالعهٔ خود نشان داد که زنان نسل Y در مقایسه با نسل انفجار جمعیت[7] بر توزیع برابر مسئولیت‌های خانوادگی بین شرکا تأکید بیشتری دارند. گرین و هربست–دبی[8] (2025) در مطالعهٔ خود بر نقش فرهنگ در توضیح نابرابری جنسیتی اشاره دارند و نشان می‌دهند که عاملیت زنان در چارچوب ساختار اجتماعی جنسیتمند عمل می‌کند. نتایج پژوهش شهرک[9] و همکاران (2024) نشان داد که ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی تعیین می‌کند که افراد چگونه با پیامدهای تجرد کنار بیایند. یافته‌های بررسی ییلدریم در پژوهش کانگال و همکاران (2024) در نگرش‌ها به نقش‌های جنسیتی و خشونت علیه زنان نسل X نگرش‌های سنتی‌تر به نسل‌های Y و Z داشت. نتایج پژوهش حدیثی و عامری[10] (2021) نشان داد که تبعیض‌های جنسیتی ریشه در ناآگاهی و ایرادهای فرهنگی دارد که در سلطهٔ نظام‌های قدرت جوامع است.

جمع‌بندی مطالعات نشان می‌دهد که در سطوح مختلف فردی، فرهنگی و ساختاری نوعی روند بازاندیشی در زنانگی و هنجارهای جنسیتی درحال‌شکل‌گیری است؛ روندی که با افزایش تحصیلات، تغییرات نسلی و گسترش رسانه‌های دیجیتال تقویت و به بازتعریف هویت زنانه و افزایش گرایش به فردگرایی و حق انتخاب منجر شده است. درمجموع، زنانگی در وضعیت گذار قرار دارد؛ وضعیتی که در آن نیروهای ساختاری، فرهنگی و فردی به‌صورت هم‌زمان درحال‌رقابت، مذاکره و بازآفرینی معنای هویت جنسیتی است؛ بااین‌حال، بخش چشمگیری از پژوهش‌ها کمتر به بررسی فرایندی و نسلی گذار به زنانگی پرداخته و عمدتاً به

[1] Hoskin &Courtice
[2] Desjardins
[3] Brock
[4] Hu & Stahl
[5] Schmidt
[6] Bricelj
[7] Baby boom
[8] Green & Herbst-Debby
[9] Shahrak
[10] Hadisi & Ameri

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

تحلیل‌های مقطعی یا تک‌بُعدی بسنده کرده است؛ درحالی‌که این پژوهش با رویکردی فرایندی به مطالعهٔ این گذار در بستر تجربهٔ زیستهٔ نسل مشخصی می‌پردازد.

چارچوب مفهومی

در رویکردهای کیفی، هدف اصلی پژوهشگر دستیابی به درکی عمیق از پدیده‌ها در بستر واقعی و شرایط اجتماعی شکل‌گیری آنهاست. در این چارچوب، نظریه‌ها بیشتر نقش ابزاری مفهومی را برای تقویت حساسیت تحلیلی پژوهشگر و هدایت فرایند تفسیر داده‌ها ایفا می‌کند، نه اینکه به‌عنوان چارچوبی ازپیش‌تثبیت‌شده بر پژوهش تحمیل شود؛ بر همین اساس، در ادامه به مهم‌ترین رویکردها و دیدگاه‌های نظری مرتبط با موضوع تحقیق اشاره می‌شود تا زمینه‌ای مفهومی برای فهم بهتر یافته‌ها فراهم شود. مانهایم[1] شکل‌گیری نسل اجتماعی را وابسته به سرعت و شدت تحولات اجتماعی می‌داند و معتقد است در شرایط تغییرات گسترده، امکان ظهور نسل‌های متمایز فراهم می‌شود. ازنظر او نسل پدیده‌ای اجتماعی ـ تاریخی است که بر پایهٔ تجربه‌ها و آگاهی مشترک از رویدادهای تاریخی شکل می‌گیرد، نه صرفاً براساس سن زیستی. دورهٔ نوجوانی و اوایل جوانی زمان تثبیت ذهنیت نسلی است که می‌تواند به شکل‌گیری ارزش‌ها و تفسیرهای جدید و درنهایت گسست نسلی منجر شود (Mannheim, 1952). مید[2] (1978) منشأ شکاف نسلی را دگرگونی‌های عمیق اجتماعی می‌داند که روند انتقال پایدار فرهنگ میان نسل‌ها را مختل می‌کند. در «فرهنگ پساتمثیلی[3]»، نسل پیشین مرجع اصلی معنا و الگوی زیست نسل بعدی است و انتقال فرهنگی به‌صورت پیوسته و باثبات انجام می‌شود (Mead, 1978: 20–45). در «فرهنگ هم‌تمثیلی[4]» شتاب تحولات اجتماعی موجب می‌شود تا نسل گذشته دیگر نتواند راهنمای مؤثری برای نسل جدید باشد و جوانان بیش‌ازپیش به همسالان خود رجوع کنند (Mead, 1978: 51–70)؛ درنهایت، در فرهنگ «پیشاتمثیلی»[5]، نسل نو ناچار است چارچوب‌های تازه‌ای برای آینده بسازد و همین گسست در انتقال فرهنگی به شکل‌گیری شکاف نسلی می‌انجامد (Mead, 1978:76-176).

اینگلهارت[6] در تحول فرهنگی در جوامع صنعتی پیشرفته چهار فرضیه دربارهٔ تفاوت‌های نسلی مطرح می‌کند: چرخهٔ حیات، دوره‌ای، گروه سنی و تلفیقی که به‌ترتیب بر اثر سن، تحولات تدریجی ساختاری، جایگزینی نسلی و ترکیب این عوامل تأکید دارد (اینگلهارت، ۱۳۷۳: ۸۶–۸۷). او تغییرات فرهنگی را ناشی از گذار از ارزش‌های مادی به فرامادی در بستر توسعهٔ اقتصادی می‌داند و آن را نتیجهٔ تأمین نیازهای اساسی در دورهٔ شکل‌گیری شخصیت نسل‌ها تلقی می‌کند (Abramson & Inglehart, 1992). از منظر وی، فرضیهٔ کمیابی به نوسانات کوتاه‌مدت اقتصادی و فرضیهٔ جامعه‌پذیری به اثرات بلندمدت نسلی اشاره دارد. همچنین افزایش تحصیلات و تجربهٔ شغلی به‌عنوان مؤلفه‌های مدرنیزاسیون، ظرفیت استقلال فردی را تقویت می‌کند و زمینه‌ساز پذیرش ارزش‌های نوین در نسل جدید می‌شود (Inglehart, 2000).

برگر و لاکمن[7] در نظریهٔ ساخت اجتماعی واقعیت[8] شناخت را برساخته‌ای اجتماعی می‌دانند که در بستر زندگی روزمره و در دیالکتیک میان فرد و جامعه شکل می‌گیرد و بر کنش‌ها و ارزش‌های افراد اثر می‌گذارد (Luckmann, & Berger 1966). آنان برای توضیح کوین واقعیت ذهنی از مفهوم اجتماعی‌شدن بهره می‌گیرند؛ به‌ویژه جامعه‌پذیری اولیه که بنیان‌های هویتی و نظام معنایی فرد را شکل می‌دهد (برگر و لاکمن، ۱۳۸۷: ۱۸۰–۲۰۰). جامعه‌پذیری ثانویه فرایندی است که فرد را با بخش‌های تازه‌ای از واقعیت عینی و خرده‌جهان‌های نهادی آشنا می‌کند و دامنهٔ آن به پیچیدگی تقسیم کار و ساخت دانایی جامعه وابسته است. بحران شناختی زمانی رخ می‌دهد که فرد درمی‌یابد جهان وللدین تنها یکی از جهان‌های ممکن

[1] Mannheim
[2] Mead
[3] Post figurative culture
[4] Configurative culture
[5] Prefigurative culture
[6] Inglehart
[7] Berger & Luckmann
[8] The Social Construction of Reality

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

است و این امر امکان بازاندیشی در معانی درونی‌شده را فراهم می‌کند (برگر و لاکمن، ۱۳۸۷: ۱۹۳). در چنین وضعیتی، فرایند «بازاجتماعی‌شدن» رخ می‌دهد که طی آن گسست میان جامعه‌پذیری اولیه و تجربه‌های بعدی به دگرگونی عمیق در نظام معنایی فرد می‌انجامد (برگر و لاکمن، ۱۳۸۷: ۲۱۳–۲۱۴).

گیدنز[1] معتقد است که مدرنیته با پویایی، گسترش جهانی و گسست پی‌درپی از سنت‌ها شناخته می‌شود و افراد را از چارچوب‌های انتخاب سنتی رها می‌کند و دربرابر گزینه‌های متکثر قرار می‌دهد (Giddens, 1990). تمایزات نسلی نیز بازتاب زمان‌مندی خاص جامعهٔ مدرن است؛ زیرا هر نسل تجربهٔ زیست فردی خود را در مقطع معینی از حیات جمعی سامان می‌دهد (گیدنز، ۱۳۸۲). گیدنز همچنین جهانی‌شدن را پدیده‌ای چندوجهی می‌انگارد که هر بُعد آن شرایط و سطح زندگی روزمرهٔ انسان را دگرگون می‌سازد؛ برای نمونه، حیات و هویت زنان در جامعهٔ مدرن از قالب‌های صرفاً سنتی و بومی خارج شده و امکان کنش مؤثر در سطوح گسترده‌تر را به آنان داده است (Giddens, 1999). وبر[2] نیز بر این باور است که ارزش‌های فرهنگی نقش محوری در مسیر توسعهٔ اقتصادی و اجتماعی ایفا می‌کند. او از مفهوم «نوسازی فرهنگی[3]» برای توصیف فرایند گذار از ارزش‌های سنت‌محور به ارزش‌های نوگرا بهره گرفت. در این رویکرد، رسانه‌های جمعی به‌منزلهٔ ابزار انتقال الگوهای نوین فرهنگی، نقش کلیدی در دگرگونی نگرش‌ها و شیوه‌های زیست در جوامع درحال‌گذار ایفا می‌کند (Lerner, 1958).

گافمن[4] (1959) جنسیت[5] را برساخته‌ای اجتماعی می‌داند که در قواعد و هنجارهای تعامل روزمره شکل می‌گیرد و افراد در روابط اجتماعی خود آن را به‌مثابهٔ نوعی «نمایش» نقش‌آفرینی می‌کنند (Goffman, 1959). در این نگاه، جنسیت مجموعه‌ای از نقش‌ها، رفتارها و نگرش‌های پویاست که در بستر اجتماعی به زنان و مردان نسبت داده شده و متناسب با شرایط اجتماعی، فرهنگی و سیاسی تغییرپذیر است. کاستلز (1997) با تأکید بر بازنگری جنسیتی در دوران مدرن، این دگرگونی‌ها را عامل تحول در نقش‌های جنسیتی و فروپاشی نظامی می‌داند که زنان را به نقش‌های محدود و فرودست مقید می‌کرد. این روند همراه با تغییر الگوهای خانوادهٔ پدرسالار و هنجارهای جنسیتی به تحول در شخصیت‌ها و هویت‌های اجتماعی می‌انجامد (Castells, 1997). نظریهٔ اجرای جنسیت[6] باتلر[7] با نفی ذات‌باوری جنسیتی نشان می‌دهد که زنانگی و مردانگی امرهایی طبیعی یا ثابت نیست، بلکه در دل روابط اجتماعی و گفتمان‌های فرهنگی ساخته می‌شود. از نگاه او، افراد ازطریق جامعه‌پذیری می‌آموزند که چگونه ژست‌ها، گفتارها و سبک‌های بدنی مرتبط با زنانگی را تکرار کنند و این تکرارهای مداوم، زنانگی را «طبیعی» جلوه می‌دهد. باتلر تأکید می‌کند که هویت جنسیتی دارایی درونی نیست، بلکه محصول اجراهایی است که بارها بازتولید شده است. ازآنجاکه زنانگی بر پایهٔ تکرار شکل می‌گیرد، هیچ‌گاه کاملاً تثبیت نمی‌شود و همیشه امکان تغییر، مقاومت و بازتعریف در آن وجود دارد. او به اجراهای غیرهنجاری مانند مبدل‌پوشی اشاره می‌کند که ساختگی‌بودن مرزهای زنانگی را آشکار می‌سازد؛ درنهایت، این نظریه نشان می‌دهد که زنانگی امری سیال و قابل‌بازسازی است و همین امر زمینهٔ نقد و دگرگونی نظم جنسیتی مسلط را فراهم می‌کند (Butler, 2025).

مرور مجموعهٔ نظریات نشان می‌دهد که مطابق با نظر مانهایم (1952) و مید (1978) فهم زنانگی و تفاوت‌های نسلی در پژوهش حاضر در پیوند با فرایندهای تاریخی، اجتماعی و فرهنگی شکل می‌گیرد؛ به‌گونه‌ای که نسل به‌عنوان پدیده‌ای تاریخی ـ تجربی و نه صرفاً زیستی فهم می‌شود. همچنین نظریات نوسازی و مدرنیتهٔ اینگلهارت (2000) و گیدنز (1990) بر نقش تحولات ساختاری، تغییر ارزش‌ها، گسترش فردگرایی و تأثیر رسانه‌ها در بازتعریف هویت‌های جنسیتی تأکید دارد؛ درنهایت، رویکردهای برساخت‌گرایانه و

[1] Giddens
[2] Weber
[3] Cultural Modernization
[4] Goffman
[5] Gender
[6] Butler
[7] Gender Performativity

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

کنش‌محور برگر و لاکمن (1966)، گافمن (1959)، کاستلز (1997) و باتلر (2003) زمینه را برای درک زنانگی به‌عنوان امری اجتماعی، تعاملی، شبکه‌ای و سیال فراهم کرده و حساسیت پژوهشگر را به فرایندهای تولید، اجرا و بازتعریف هویت جنسیتی تقویت می‌کند.

روش تحقیق

ازآنجاکه انسان مستعد کنش‌های خلاقانه در کنار عقلانی است و علوم اجتماعی مسئولیت بررسی رفتار و کنش‌های تغییرپذیر انسانی را بر عهده دارد (زارعی‌محمودآبادی و همکاران، ۱۴۰۳؛ مرادی و همکاران، ۱۴۰۳)، پژوهش حاضر نیز با اتخاذ رویکردی کیفی و هدف کاربردی ـ توسعه‌ای، به دنبال فهم و تبیین فرایند بازتعریف جنسیت و زنانگی در میان زنان متولد دههٔ شصت شهر یزد است؛ در این راستا و باتوجه‌به تمرکز پژوهش بر چگونگی شکل‌گیری این بازتعریف در تعامل با زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی، روش نظریه‌پردازی زمینه‌ای با الگوی نظام‌مند کوربین و استراوس[1] (2014) به‌عنوان راهبرد اصلی انتخاب شد. در این رویکرد، نمونه‌گیری نه به‌صورت تصادفی، بر مبنای تأمین بیشترین غنای نظری برای شکل‌دهی و پیشبرد مقوله‌های تحلیلی انجام می‌شود؛ ازاین‌رو، ابتدا نمونه‌گیری هدفمند و پس‌ازآن نمونه‌گیری نظری برای تکمیل و تعمیق مقوله‌های درحال‌ظهور به کار گرفته شد. نمونه‌گیری نظری با هدف توسعهٔ حدود مفهومی مقوله‌ها و دستیابی به درکی عمیق‌تر از پدیدهٔ موردمطالعه صورت گرفت (کرسول، ۱۴۰۰).

درمجموع با ۲۳ نفر از زنان متولد دههٔ شصت ساکن یزد مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته انجام شد. در انتخاب مشارکت‌کنندگان، اصل تنوع حداکثری ازنظر مشخصه‌هایی همچون سال تولد، وضعیت تأهل، سن و دفعات ازدواج، تعداد و جنسیت فرزندان، سطح تحصیلات، وضعیت اشتغال، تحصیلات و خاستگاه همسر، اندازهٔ خانواده، سطح تحصیلات والدین و تجربهٔ مهاجرت مدنظر قرار گرفت (جدول ۱). این تنوع به پژوهش امکان داد تا ابعاد مختلف تجربهٔ زیستهٔ زنان دههٔ شصت درزمینهٔ آگاهی و هویت‌یابی را با غنای بیشتری بازنمایی کند. فرایند مصاحبه‌ها از تیر تا دی ۱۴۰۴ ادامه یافت و تا زمان حصول اشباع نظری پیش رفت؛ یعنی زمانی که داده‌های جدید، افزوده‌ای معنادار بر مقوله‌های درحال‌شکل‌گیری نداشت.

ابزار اصلی جمع‌آوری داده‌ها مصاحبهٔ نیمه‌ساختاریافته بود؛ درنتیجهٔ مرور ادبیات نظری و ایجاد حساسیت نظری در پژوهشگر، محورهای مصاحبه به‌گونه‌ای طراحی شد که ابعاد مختلف برساخت اجتماعی زنانگی، فرایندهای هنجارسازی، تجربهٔ زیستهٔ جنسیتی و سازوکارهای بازتولید یا مقاومت را دربرابر نقش‌های جنسیتی پوشش دهد. این حساسیت نظری موجب شد تا به موضوعاتی مانند تجربهٔ بدنمندی، مواجهه با تبعیض، کنشگری هنجاری و بازاندیشی در نقش‌های جنسیتی به‌صورت هدفمند در مسیر گردآوری و تحلیل داده‌ها توجه شود. زمان مصاحبه‌ها بین ۸۰ دقیقه تا سه ساعت متغیر بود. مکان مصاحبه‌ها برحسب شرایط و به انتخاب مشارکت‌کنندگان متغییر (خلنه، پارک، کافه و ...) بود؛ ولی در بیشتر موارد در محیطی آرام و دونفره صورت گرفت.

انجام مصاحبه‌ها با چالش‌هایی نیز همراه بود؛ ازجمله محدودیت زمانی بسیاری از مشارکت‌کنندگان به دلیل مسئولیت‌های خانوادگی و شغلی و نیز بی‌میلی شماری از آنان به بیان برخی تجربه‌های حساس، مانند روابط عاطفی خارج از چارچوب‌های متعارف. این مسئله سبب شد تا بخشی از ابعاد پنهان تجربهٔ زیستهٔ آنان کمتر انعکاس یابد؛ علاوه‌براین، به دلیل شرایط فرهنگی یزد، دسترسی به زنانی با تجربه‌های خاص زناشویی (مانند ازدواج و طلاق مکرر) دشوار بود. وسعت دامنهٔ موضوعات پژوهش نیز گاه موجب خستگی مشارکت‌کنندگان می‌شد و در مواردی به ناتمام ماندن بخشی از مصاحبه‌ها یا خروج تعدادی از مشارکت‌کنندگان از فرایند پژوهش انجامید.

پس از تکمیل گردآوری داده‌ها، تحلیل داده‌ها ازطریق کدگذاری باز، محوری و گزینشی انجام شد. در مرحلهٔ کدگذاری باز، داده‌ها به مفاهیم اولیه و مقوله‌های فرعی شکسته و براساس مقایسهٔ مستمر دسته‌بندی شد. در مرحلهٔ

[1] Corbin & Strauss

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

کدگذاری محوری، روابط میان مقوله‌ها شناسایی و مقوله‌های هم‌خانواده در قالب مفاهیم انتزاعی‌تر سازمان‌دهی شد؛ درنهایت، طی کدگذاری گزینشی با بهره‌گیری از مقایسهٔ مستمر داده‌ها، یادداشت‌های نظری و بررسی قدرت تبیینی مقوله‌ها، مقوله‌ای که بیشترین توان را در تبیین، یکپارچه‌سازی و برقراری ارتباط میان سایر مقوله‌ها داشت، به‌عنوان مقولهٔ هسته انتخاب شد و سایر مقوله‌ها بر محور آن سازمان یافت. این فرایند تا دستیابی به انسجام نظری و اشباع نظری ادامه یافت.

ملاحظات اخلاقی در تمام فرایند رعایت شد؛ بدین معنا که پیش از شروع مصاحبه‌ها هدف پژوهش و شیوهٔ استفاده از داده‌ها توضیح داده شد؛ محرمانه‌بودن اطلاعات تضمین گردید و برای مشارکت‌کنندگان نام‌های مستعار در نظر گرفته شد. به‌منظور افزایش اعتمادپذیری یافته‌ها، مصاحبه‌ها در فضایی مبتنی بر اعتماد و تعامل مستمر انجام شد و زمان کافی در اختیار مشارکت‌کنندگان قرار گرفت تا تجربه‌های خود را با جزئیات بیان کنند. همچنین، پرسش‌های پیگیرانه و مصاحبه‌های تکمیلی برای رفع ابهامات و تعمیق درک پژوهشگر از معانی مدنظر مشارکت‌کنندگان به کار گرفته شد. در راستای افزایش تأییدپذیری، فرایند تحلیل و کدگذاری داده‌ها و نتایج اولیهٔ استخراج‌شده توسط دو نفر از متخصصان حوزهٔ جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی بازبینی و ارزیابی شد. برای ارتقای اتکاپذیری پژوهش، تمامی مصاحبه‌ها بلافاصله پس از انجام، به‌صورت کامل پیاده‌سازی و هم‌زمان با فرایند گردآوری داده‌ها کدگذاری شد. همچنین، مستندسازی دقیق مراحل گردآوری، تحلیل و تصمیمات پژوهشی انجام گرفت تا امکان پیگیری و ارزیابی فرایند پژوهش برای سایر پژوهشگران فراهم شود. در مرحلهٔ نگارش و به‌منظور ارتقای شفافیت و روانی بیان، از ابزار هوش مصنوعی ChatGPT (نسخه GPT-۵.۲، شرکت OpenAI) به‌صورت محدود بهره گرفته شد؛ بااین‌حال طراحی پژوهش، گردآوری و تحلیل داده‌ها و تفسیر نتایج کاملاً توسط پژوهشگر انجام شده است.

جدول۱- ویژگی‌های جمعیت‌شناختی زنان مشارکت‌کننده در پژوهش، یزد[1]، ۱۴۰۴

Table 1. Demographic Characteristics of the Women Participants in the Study, Yazd, 2026

نام مستعار	سال تولد	تحصیلات	شغل	وضع زناشویی	سن ازدواج	مدت ازدواج	تعداد ازدواج	اصالت همسر	تحصیلات همسر	تعداد فرزند
تارا	۱۳۶۰	کارشناسی ارشد	مدیر	متأهل	۱۸	۲۷	۱	یزد	دیپلم	۳
مهتاب	۱۳۶۰	دیپلم	خانه‌دار	متأهل	۱۷	۲۸	۱	یزد	سیکل	۲
ریحانه	۱۳۶۱	دیپلم	خانه‌دار	متأهل	۳۲	۱۱	۱	کرمانشاه	دیپلم	۳
سمیرا	۱۳۶۲	کارشناسی ارشد	وکیل	متأهل	۱۶	۱۷	۱	یزد	سیکل	۰
مرجان	۱۳۶۳	کارشناسی	خدمات سلامت	مطلقه	۱۹	۲۰	۱	قم	فوق دیپلم	۱
ساره	۱۳۶۳	دکتری	استاد دانشگاه	مجرد	–	–	–	–	–	–
سعیده	۱۳۶۴	کارشناسی	خانه‌دار	متأهل	۳۰	۱۱	۱	یزد	فوق دیپلم	۲
طاهره	۱۳۶۴	دیپلم	پاره وقت	متأهل	۱۸	۲۳	۱	یزد	سیکل	۲

[1] به دلیل محدودیت واژگانی مقاله، برخی از ویژگی‌های مشارکت‌کنندگان ذکر شده است.

Commented [NMT1]: متن جدول به دو زبان فارسی و انگلیسی نوشته شوند.

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

نام مستعار	سال تولد	تحصیلات	شغل	وضع زناشویی	سن ازدواج	مدت ازدواج	تعداد ازدواج	اصالت همسر	تحصیلات همسر	تعداد فرزند
لیلی	۱۳٦٤	کارشناسی ارشد	حسابدار	بیوه	۱٦	۱۸	۱	یزد	سیکل	۲
فریبا	۱۳٦٤	دبیرستان	خانه‌دار	متأهل	۱۵	۲٦	۱	تهران	دیپلم	٤
فریماه	۱۳٦۵	دیپلم	خانه‌دار	متأهل	۱۹	۲۰	۱	یزد	سیکل	۳
دیبا	۱۳٦۵	کارشناسی ارشد	کارمند	متأهل	۲٤	۱۸	۱	همدان	کارشناسی	۳
زهره	۱۳٦۵	کارشناسی	کارمند	مجرد/ ازدواج موقت	–	–	–	–	–	–
محدثه	۱۳٦۵	دیپلم	مددکار	متأهل	۲۲	۱۷	۱	تهران	دیپلم	۲
راضیه	۱۳٦۷	دیپلم	مدرس زبان	بیوه	۱۹	۲	۱	یزد	دبیرستان	۱
ناهید	۱۳٦۷	کارشناسی	خانه‌دار	متأهل	۲۳	۱۵	۱	یزد	دیپلم	۲
فریده	۱۳٦۷	دکتری	کارمند	مطلقه	۱۸	۹	۱	یزد	کارشناسی	۱
آسیه	۱۳٦۷	کارشناسی	خانه‌دار	متأهل	۱٦–۳۷	۱–۲۱	۲	کرمان–یزد	دیپلم–دیپلم	۱#۱
فائزه	۱۳٦۸	کارشناسی ارشد	خانه‌دار	متأهل	۱۹	۱٦	۱	یزد	فوق دیپلم	۳
مونا	۱۳٦۸	کارشناسی	پاره وقت	متأهل	۱۷	۱۹	۱	خوزستان	فوق دیپلم	٤
راحله	۱۳٦۹	دکتری حرفه‌ای	دندان‌پزشک	متأهل	۲۲	۱٤	۱	یزد	دکتری حرفه‌ای	٦
مهربان	۱۳٦۹	کارشناسی	خانه‌دار	متأهل	۲۷	۹	۱	خرمشهر	کارشناسی ارشد	۲
نازنین	۱۳٦۹	کارشناسی	بازاریاب	مطلقه	۲۰	۱٤	۱	یزد	لیسانس	۱

یافته‌ها

در جریان تحلیل مرحله‌ای و نظام‌مند داده‌ها، تحلیلی که بر منطق مقایسهٔ پیوسته استوار بود، مقولهٔ محوری پژوهش با عنوان «گذار به زنانگی خودآیین» تبلور یافت. این مقولهٔ مرکزی نتیجهٔ سازمان‌دهی مفاهیم برگرفته از میدان است و در قالب سازه‌ای چندسطحی، متشکل از ۱۳ مقولهٔ اصلی، ۷۳ مقولهٔ فرعی و درمجموع ۱۹۵۲ مفهوم، ساختار نهایی خود را پیدا کرده است.

جدول۲- مقولات مربوط به گذار به زنانگی خودآیین

Table 2. Categories Related to the Transition to Autonomous Womanhood

مقولهٔ هسته	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی
گذار به زنانگی خودآیین	شرایط	برساخت دخترانگی–زنانگی هنجاری	برساخت نهادی دخترانگی هنجارمند، برساخت رادیکالیزهٔ دخترانگی، برساخت هدایت‌شدهٔ زنانگی، همگنی هنجاری محیطی.
		بازتولید نابرابری جنسیتی	همگرایی نهادی در بازتولید هنجارهای جنسیتی، تثبیت فشارهای جنسیتی جوانی ثانویه، بازتولید نسلی جنسیت هنجارسازی‌شده، بازتولید ترجیح جنسیتی، نظارت مطلق جنسیتی، نابرابری جنسیتی مشروع.

Commented [NMT2]: متن جدول به دو زبان فارسی و انگلیسی نوشته شود.

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

مقوله‌های فرعی	مقوله‌های اصلی	مقولهٔ هسته
رنج زیستهٔ زن‌بودگی، جنسیت برجسته‌شده، زایش زنانگی در درد، رنج‌های خاموش ماندگار، سوژگی خودسرکوبگر، درونی‌سازی ابژه‌سازی جنسیتی، ناکامی‌های تحمیلی، جامعه‌پذیری فرودستی، عادت‌وارهٔ وظیفه‌مندی.	رنج زیستهٔ زنانگی	
جامعه‌پذیری ناقص میان‌جنسیتی، جامعه‌پذیری ناقص جنسیتی، سرکوب چندلایهٔ جنسیتی، سوژگی حصرشده، گذار تاریک به بزرگ‌سالی، بحران سوژگی جنسی.	بحران سوژگی	
سوژگی خودسرکوبگر، درونی‌سازی ابژه‌سازی جنسیتی، ناکامی‌های تحمیلی، جامعه‌پذیری فرودستی، هابیتوس وظیفه‌مندی.	درونی‌سازی فرودستی جنسیتی	
انعطاف هنجاری خانواده، جامعه‌پذیری میان‌جنسیتی، هنجارهای فرافرهنگی خانوادگی، مردانگی حامی، مادرانگی حامی.	گشودگی جنسیتی خانواده	
زیست زناشویی ناپایدار، واگرایی عاطفی زناشویی، خلأ مردانگی، شکاف زیست خانوادگی.	ناپایداری در خانواده	
خودآیینی نسل کنونی، چرخش‌های فرهنگی، بازاندیشی فرافرهنگی، چرخش نسلی در الگوهای جامعه‌پذیری، برون‌سپاری بازشناسی بدن، بدن به‌مثابهٔ سرمایه.	تکوین زنانگی در عصر معاصر	
انسداد ساختاری فرصت‌ها، خلأ ساختاری در آمادگی برای سالمندی، گذار ساختاری در فرصت‌های خودمراقبتی.	ساختار فرصت‌های اجتماعی	
سکوت جمعی دربرابر آزار جنسی، خشونت نمادین در نظم انضباطی مدرسه، تأخر در گذار از زنانگی هنجارمند، گریزگاه‌های هنجاری، جامعهٔ جنسیت‌زده، تنگناهای فرهنگی، زنانگی تابوزده، داغ عاملیت.	ساختار فرصت‌های اجتماعی	
گذارهای زیستی آگاهانه، مسیرهای ترمیم خود، زیست‌جهان دینی، ابهام‌زدایی دینی از تبعیض جنسیتی.	ترمیم معنایی زیست‌جهان	راهبرد کنش
هنجارگریزی، تکوین بازاندیشی انتقادی نظم جنسیتی، کنشگری فرامرزی جنسیتی، آستانهٔ گسست.	مرززدایی	
درونی‌سازی شرم جنسیتی، زیست بی‌حاشیهٔ نوجوانی، محدودیت مصونیت‌آفرین، تسلیم هنجاری، درونی‌سازی جنسیت دیکته‌شده، هراس‌زدگی جنسیتی درونی‌شده، هراس بازدارنده، بیگانه با بدن.	درونی‌سازی نظم جنسیتی	پیامد

شرایط

شرایط به مجموعهٔ عوامل، موقعیت‌ها و بسترهای فردی، خانوادگی، اجتماعی، فرهنگی و ساختاری اشاره دارد که در شکل‌گیری پدیده، نحوهٔ مواجههٔ کنشگران با آن و اتخاذ راهبردهای آنان نقش ایفا می‌کند (Corbin & Strauss, 2014)؛ ازاین‌رو، در پژوهش حاضر تمامی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری مقولهٔ محوری «گذار به زنانگی خودآیین» ذیل عنوان کلی «شرایط» سازمان‌دهی شده است. این شرایط، زمینه‌های مؤثر بر تجربهٔ زیستهٔ مشارکت‌کنندگان را شکل داده و بر نحوهٔ ادراک، تفسیر و مواجههٔ آنان با زنانگی اثر گذاشته است؛ براین‌اساس، شرایط شناسایی‌شده در این پژوهش شامل مقوله‌های برساخت دخترانگی ـ زنانگی هنجاری، بازتولید نابرابری جنسیتی، رنج زیستهٔ زنانگی، بحران سوژگی، درونی‌سازی فرودستی جنسیتی، گشودگی جنسیتی خانواده، ناپایداری خانواده، تکوین زنانگی در عصر معاصر، ساختار فرصت‌های اجتماعی و محدودیت‌های ساختاری جنسیتی بوده که در تعامل با یکدیگر، بستر شکل‌گیری و تکوین پدیدهٔ محوری را فراهم ساخته است.

برساخت دخترانگی-زنانگی هنجاری

برساخت دخترانگی ـ زنانگی هنجاری، بازتولید نابرابری جنسیتی، رنج زیستهٔ زنانگی و درونی‌سازی فرودستی جنسیتی در شکل‌گیری پدیدهٔ مرکزی گذار به زنانگی خودآیین به‌عنوان شرایط علّی نقش داشته است. برساخت دخترانگی ـ زنانگی هنجاری به مجموعهٔ قواعد و انتظاراتی اشاره دارد که رفتار و الگوهای فکری زنان را براساس جنسیت سامان می‌دهد.

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

روایت‌های زنان دههٔ شصتی نشان می‌دهد که این هنجار ازطریق نهادهای رسمی، خانواده و بستر اجتماعی به‌طورمداوم بازتولید شده است. مادران نیز که خود این هنجارها را درونی کرده بودند، در نظارت بر رفتار و بدن دختران و بازنمایی دختر معقول نقش کلیدی داشتند. این الگو در بزرگ‌سالی نیز در قالب زنانگی مطلوب متکی همسری ـ مادری، کدبانویی و فداکاری ادامه یافته است. یکدستی نسبی هنجارهای محلی نیز به تثبیت و درونی‌سازی این نظم هنجاری در میان دختران دههٔ شصت کمک کرده است. آسیه (کارشناسی، خانه‌دار، متأهل) می‌گوید:

«دختر خوب این بود که باید حتماً سر نمازهای نمازخونه می‌رفتم؛ حجابمو رعایت می‌کردم؛ با دخترایی که ازنظر مدرسه خوب نبودن رفت‌وآمد نمی‌کردم. ازنظر خانواده هم اگر کار خونه می‌کردم؛ حجاب رو بیشتر رعایت می‌کردم و مثلاً آرایش نمی‌کردم؛ با پسرا حرف نمی‌زدم، اون‌وقت دختر خوبی محسوب می‌شدم.»

سعیده (کارشناسی، خانه‌دار، متأهل) می‌گوید:

«فضای جامعهٔ زمان ما، ازدواج کنی و فرزندآوری داشته باشی. شاید اصلاً دانشگاه نرفتی، مهم نیست. اینا اولویته ... .»

بازتولید نابرابری جنسیتی

مقولهٔ بازتولید نابرابری جنسیتی به فرایندی اشاره دارد که طی آن وضعیت‌های نابرابر در چرخه‌ای مستمر تکرار و به‌تدریج تشدید می‌شود و فشار بیشتری بر زنان وارد می‌کند. روایت‌های زنان دههٔ شصتی شهر یزد نشان می‌دهد که این نابرابری در تعامل هم‌زمان نهادهایی چون خانواده، مدرسه و محیط اجتماعی شکل گرفته و تداوم یافته است. این نهادها با نوعی هم‌زبانی هنجاری، تصویر مشخصی از دختر خوب تعریف کرده و ازطریق کنترل رفتار، بدن و روابط اجتماعی دختران، آن را بازتولید کرده است. در سطح خانواده، به‌ویژه در رابطهٔ مادر و دختر، تجربه‌ها و باورهای فرهنگی مادران به مجموعه‌ای از محدودیت‌ها و انتظارات برای دختران تبدیل شده است. همچین در این روابط هنجارهای جنسیتی عمدتاً ازطریق شرم، کنترل و محدودیت منتقل می‌شود. ترجیح جنسیتی به نفع پسران، نظارت شدید پدر و برادر بر رفتار دختران و نیز مشروعیت‌یافتن بخشی از این نابرابری‌ها در قالب قواعد حقوقی خانواده، به تثبیت این نظم جنسیتی کمک کرده است. اگرچه برخی مشارکت‌کنندگان از کاهش نسبی فشارها در دوره‌های بعدی زندگی سخن گفته‌اند، استمرار انتظارات جنسیتی در حوزه‌های خانوادگی و اجتماعی همچنان تجربه می‌شود. راضیه (دیپلم، مدرس زبان، بیوه) می‌گوید:

«بابام مدام تکرار می‌کنه، اگر پسر داشتم. یه نفر می‌خواد که توی کارها بهش کمک کنه. خیلی رنج‌آوره برام. با اینکه دختراش خیلی کمکش هستن، ولی او اصلاً نگاه نمی‌کنه. فقط عذاب می‌کشم و درکش نمی‌کنم.»

ناهید (کارشناسی، خانه‌دار، متأهل) می‌گوید:

«درسم خیلی خوب بود. بابام موافق بود؛ ولی مامان هی مخالفت می‌کرد که تو نمی‌خواد بری دانشگاه. دختر باید بره خیاطی. دختر باید هنر یاد بگیره. اعتقاداتی که خودشون تو خونوادشون داشتن.»

رنج زیستهٔ زنانگی

رنج زیستهٔ زنانگی به فرایندی اشاره دارد که در آن زن‌بودگی از کودکی تا جوانی ثانویه (۳۰سالگی به بعد) با دردهای جسمی، عاطفی و اجتماعی درهم‌تنیده و به بخشی پایدار از زیست‌جهان زنان بدل می‌شود. روایت‌های مشارکت‌کنندگان نشان می‌دهد که بدن دخترانه از آستانهٔ بلوغ به موضوعی کنترل‌شده و مسئله‌مند تبدیل شده و نخستین تجربه‌های زن‌شدن با شرم، ناآگاهی، محدودیت و درد آموخته شده است. روابط عاطفی و جنسی نیز برای بسیاری از زنان مشارکت‌کننده با تداوم درد جسمی و دوپارگی میان نیاز به صمیمیت عاطفی و هراس از آسیب در رابطه همراه بوده است. در سطحی عمیق‌تر، آزار جنسی، ناایمنی خانوادگی، سکوت اجباری و تنبیه پدرسالارانه رنج‌هایی خاموش ایجاد کرده است. فشار اجتماعی برای ازدواج، قضاوت دربارهٔ ناباروری و برچسب‌زنی به زنان مجرد این رنج‌ها را به زخمی ساختاری تبدیل می‌کند؛ بدین‌ترتیب، رنج زنانه برای زنان دههٔ شصت حاصل تعامل

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

ســـاختارهای فرهنگی، بدنمندی زنانه، نظم اخلاقی خانواده و مناسبات قدرت جنسیتی است. دیبا (کارشناسی ارشد، کارمند، متأهل) می‌گوید:

«ازطرف فرزانگان اردو رفته بودیم شـــمال. من خیلی دوســت داشــتم و برنامه‌ریزی همه‌چیز انجام شــده بود؛ اما همین که رسیدم اونجا، پریود شدم. انقدر برام سخت بود که هیچ‌وقت یادم نمی‌ره؛ تمام غروب‌های اونجا برام خیلی سخت گذشت. تو اردوگاه همه می‌رفتن شنا. بعد انقدر برام ســخت بود که همیشــه با حالت بغض می‌رفتم تو خوابگاه می‌نشستم.»

سمیرا (کارشناسی ارشد، وکیل، متأهل) می‌گوید:

«خیلی ســختی داره، بالأخره. حالا کنایه‌های زبونی، همون که مثلاً مردم هنوز فرهنگشــون اون‌قدر نیســت که نپرســن از آدم که بچه داری یا نداری؛ چرا بچه نداری. این خیلی آدم رو اذیت می‌کنه. همهٔ اینا رو آدم تحمل می‌کنه؛ ولی ســخته، خیلی ســخته. از یه طرف هم مثلاً من دیگه تو ســنی هســتم که وقتی خودمو مقایســه می‌کنم با دوســتای خودم، می‌بینم که خیلی دیگه شــاید حال و حوصــلهٔ جیغ و داد بچه رو ندارم.»

بحران سوژگی

عاملیت و تعیین مســیر زندگی، اگرچه از بنیادی‌ترین حقوق فردی اســت، زنان متولد دههٔ ٦۰ یزد، درنتیجهٔ جامعه‌پذیری ناقص جنســیتی و میان‌جنســیتی، بدون فرصــت کافی برای شــکل‌گیری تدریجی هویت و ارادهٔ شــخصی وارد بزرگ‌ســالی شده‌اند. به گفتهٔ مشارکت‌کنندگان جداسازی جنسیتی، سکوت خانواده و مدرســه دربارهٔ بدن، جنســیت و فقدان آموزش رســمی، آنان را با ناآگاهی، ترس از روابط جنس مخالف و فقدان ســواد جنســی مواجه ســاخته و تجربهٔ ازدواج را برای بســیاری به موقعیتی هراس‌آور و تحمیلی تبدیل کرده اســت. هم‌زمان، فشــارهای خانواده، مدرســه، جامعه و هنجارهای مذهبی ـ فرهنگی، زنانگی را در قلب کنترل و نظارت مســتمر بازتولید کرده و پس از ازدواج نیز این کنترل در قلب نقش‌های سنتی، نظارت همسر و خانوادهٔ همسر تداوم یافته است؛ درنتیجه، مسیرهایی چون تحصیل، اشتغال، ازدواج و سبک زندگی، بیش از آنکه بر انتخاب و عاملیت فردی استوار باشد، در چارچوب اراده و انتظارات ســاختارهای خانوادگی و اجتماعی شــکل گرفته و به زیستی هدایت‌شده و محدود انجامیده است. مرجان (کارشناسی، خدمات سلامت، مطلقه) می‌گوید:

«هیچ‌چیز نمی‌دونســتم؛ نه از بدن، نه از نوجوانی، نه از تغییرات جســمی و روحی، نه از رابطه. باورتون نمی‌شــه، من خیلی چیزها رو تازه بعد از ازدواج فهمیدم. نه کســی چیزی بهم گفته بود، نه جایی یاد گرفته بودم. برای همین شــب اول ازدواج واقعاً برام خیلی سخت بود. هم ازنظر روحی، هم جسمی.»

زهره (کارشناسی، کارمند، مجرد/تجربهٔ ازدواج موقت)

«می‌تونم بگم یکی از چیزهــایی کــه از جوانــای الآن می‌بینم و شــاید منم گاهی حســرتشــو می‌خورم، اینکه حتی اینکه نذاشــتند ما برای لباســمون نظر بدیم. باعث شــد که ما این اســتقلالم یــاد نگیریم کــه امروز خودمون بتونیم حتی درســت لباس برای خودمون انتخاب کنیم و بــه ســلیقهٔ خودمون باشه.»

درونی‌سازی فرودستی جنسیتی

جامعه‌پذیری جنسیتی در سال‌های آغازین نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌گیری شخصیت و اعتمادبه‌نفس افراد دارد و اثر آن تا بزرگ‌ســالی اســتمرار می‌یابد. گفت‌وگو با مشــارکت‌کنندکان نشــان از آن داشــت که چارچوب‌های ســخت‌گیرانه ازطریق نظارت شــدید بر رفتار دخترانه و تحمیل الگوهای هنجارمند زنانگی، نوعی فرودستی درونی‌شده ایجاد کرده است. باوجود گشــودگی نسبی جامعه، بسیاری از زنان همچنان دربرابر تغییر نگرش خود مقاومت دارند؛ مقاومتی که از تجربه‌های سرکوب اولیه ناشــی می‌شــود. این ســرکوب در زیســت زناشــویی نیز بازتولید شــده و زنان را از اعتمادبه‌نفس تهی کرده اســت. روایت‌ها نشــان می‌دهد که بدن و حضــور اجتماعی زنان در چارچوبی کالایی‌شــده معنا یافته و ارزش‌گذاری آنان به آراســتگی، پوشــش و پســندیدگی تقلیل یافته اســت. فریده (دکتری، کارمند، مطلقه) می‌گوید:

«من فکر می‌کردم من که عروســک دســت مردا قراره باشــم، بذار تو ســاختار رســمی خودش اتفاق بیفته. پذیرفته

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

بودم من جنس دومم. قدرت شکستن ساختارهای سنتی را از ما گرفته بودن؛ ولی یه بخش‌هایی را خوشحالم.»

ناهید (کارشناسی، خانه‌دار، متأهل) می‌گوید:

«بعضی وقتا با اینکه خیلی هم از بایدونبایدهای مادرم اذیت می‌شدم؛ ولی بازم گوش به حرف می‌دادم. فکر می‌کردم دارم بهترین کار رو انجام می‌دم. الآنم خیلی پشیمون نیستم.»

گشودگی جنسیتی خانواده

ازجمله مشخصات فردی و اجتماعی مشارکت‌کنندگان مقولهٔ گشودگی جنسیتی خانواده، ناپایداری در خانواده است؛ در این راستا خانواده به‌عنوان نخستین و اثرگذارترین نهاد جامعه‌پذیری، نقشی بنیادین در شکل‌دهی مسیر زیست جنسیتی زنان ایفا می‌کند. روایت مشارکت‌کنندگان نشان می‌دهد که میزان گشودگی یا انعطاف خانواده دربرابر هنجارهای جنسیتی، نقشی تعیین‌کننده بر کیفیت تجربهٔ زیستهٔ آنان داشته است. برخی زنان، خانوادهٔ خود را در پاره‌ای از جنبه‌ها منعطف و حتی فراتر از هنجارهای مسلط توصیف کردند. حمایت‌های والدین و همسر در لحظه‌های مهم زندگی با ایجاد فضایی امن برای ابراز نظر، تصمیم‌گیری و تجربه‌کردن به تقویت نوعی زنانگی آگاهانه و ارزشمند در آنان و به تقویت احساس توانمندی و عاملیت آنان در مسیر زندگی انجامیده است. راحله (دکتری حرفه‌ای، دندان‌پزشک، متأهل) می‌گوید:

«رابطه‌م با پدرم واقعا مرید و مرادی بود. یه رابطهٔ عاشقانه. اصلاً متفاوت. ما سه‌تا خواهر بویم. بعد ما داداشم بود. اصلاً عجیب‌غریب بابام به ما توجه می‌کرد.»

لیلی (کارشناسی ارشد، حسابدار، بیوه) می‌گوید:

«مامان خیلی حساس بود. خیلی درمورد بلوغ بهمون آگاهی می‌داد. مامانِ مامانم یه قرن انگار جلوتر از جامعه بوده. من می‌دیدم دوستام رو که هیچ‌چیز نمی‌دونند درمورد این چیزا.»

ناپایداری در خانواده

اما روایت مشارکت‌کنندگان نشان می‌دهد که بخشی از آنان در بستر خانوادگی ناپایدار رشد کرده‌اند؛ ناپایداری‌ای که در خانوادهٔ مبدأ و نیز در زندگی زناشویی بازتولید شده است. آنان از شکاف‌های عمیق عاطفی و نبود گفت‌وگو، به‌خصوص با والدین، سخن گفتند؛ شکافی که حتی در بزرگ‌سالی نیز ترمیم نشده و همچنان بر روابط آنان سایه انداخته است. این تجربه در زندگی زناشویی نیز خود را به شکل رابطه‌هایی کم‌روح، وظیفه‌محور و گاه پرتنش نشان داده است. این گسست در کارکردهای حمایتی خانواده برای برخی گذرا، اما برای برخی دیگر تجربه‌ای ماندگار بوده است. سعیده (کارشناسی، خانه‌دار، متأهل) می‌گوید:

«من راستش جزو استثنا هستم. من پدر بالای سرمون نداشتم. بابا رفته بود و داداش‌هام هم که از من کوچیک‌تر بودن. تازه من باید حامی اونا می‌شدم.»

فریده (دکتری، کارمند، مطلقه) می‌گوید:

«درس خوندنم باعثش همسرم بود. می‌گفت حیف تو نیست با این ذهن فرهیخته با فلان ... فرداش همه‌چی عوض می‌شد؛ تو بیخود می‌کنی، تو رفتی دانشگاه. آدما رو می‌بینی دیگه زندگی نمی‌کنی. تو رفتی آدمای کله‌گنده رو دیدی، توقعت از زندگی بالا رفته.»

تکوین زنانگی در عصر معاصر

شرایط ساختاری و کلان همچون تکوین زنانگی در عصر معاصر، ساختار فرصت‌های اجتماعی و محدودیت‌های ساختاری جنسیتی را به‌عنوان شرایط مداخله‌گر اجرای راهبرد تسهیل یا تحدید کرده است. دنیای امروز با سیالیت و تغییرات شتابانی همراه است که نه‌تنها ساختارهای کلان، زیست روزمرهٔ افراد را نیز دگرگون کرده است. روایت زنان نشان می‌دهد که این دگرگونی‌ها به‌ویژه در عرصهٔ زنانگی و هویت جنسیتی اثرات عمیقی برجای گذاشته و تا حد زیادی محصول کنش‌های فرافرهنگی و گسترش رسانه‌ها و فضای مجازی است؛ عواملی که موجب بازتعریف وسیع هنجارها و ارزش‌های جنسیتی شده است. به باور آنان، جامعه با چرخشی گسترده در پذیرش عاملیت زنان، تحصیل و اشتغال آنان و فاصله‌گرفتن از قواعد سنتی مرتبط با سن ازدواج، فرزندآوری و شکل ارتباط با جنس مخالف روبه‌رو است. نسل‌های

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

دهه‌های ۷۰ و ۸۰ این تغییرات را به‌شکلی ملموس‌تر در سبک زیست خود نشان داده و از خلال عبور از محدودیت‌های هنجاری، نوعی زیست خودآیین را پایه‌گذاری کرده‌اند؛ زیستی که در آن فرد تلاش می‌کند بر پایهٔ انتخاب‌های شخصی، نه الزام‌های فرهنگی، مسیر زندگی‌اش را ترسیم کند و حتی گاه به الگوی نسل پیشین بدل شود.

راضیه (دیپلم، مدرس زبان، بیوه) می‌گوید:

«فکر کنم از حدودای ۲۵سالگی ورزش رو شروع کردم؛ زمانی که جامعه و محلهٔ ما تناسب‌اندام براشون مهم شده بود. سوشال مدیا هم خیلی نقش داشت. روی ناخوادآگاهم اثر گذاشت.»

مهتاب (دیپلم، خانه‌دار، متأهل) می‌گوید:

«از وقتی دخترم عروس شد...رابطه ای که با شوهرش داره.. آزادی که با شوهرش داره.... مگم من چرا این کار رو نباید مکردم؟ چرا نباید این‌طوری باشم؟ من همش خودم رو فدا کردم....».

ساختار فرصت‌های اجتماعی

روایت زنان مشارکت‌کننده نشان می‌دهد که ساختار فرصت‌های اجتماعی، فرهنگی و حتی سیاسی برای نسل‌های مختلف یکسان نبوده و تجربهٔ آنان از این ساختارها به‌طورمعناداری تحت‌تأثیر جنسیت قرار گرفته است. آنان توضیح دادند که در مراحل گوناگون زندگی، بسیاری از فرصت‌های مهم از آنان دریغ شده و جنسیت به‌عنوان عامل محدودکننده عمل کرده است. این محدودیت‌ها از سطح خرد، مانند بهره‌مندی برادران از مدارس بهتر، دسترسی آنان به رشته‌های تحصیلی دلخواه و امکان انتخاب آزادانهٔ مسیر آموزشی تا سطح کلان‌تر، مانند محدودیت در اشتغال در مشاغل مردانه‌انگاشته یا محیط‌های کاری با تعامل گسترده با مردان امتداد یافته است. بخش دیگری از روایت‌ها به تفاوت ساختار فرصت‌ها میان نسل‌ها اشاره داشت. مشارکت‌کنندگان گرایش نسل شصت به انواع خودمراقبتی را تا حدی محصول فراهم‌شدن امکاناتی چون دسترسی به باشگاه‌های ورزشی، گسترش گفتمان مراقبت از بدن و توجه بیشتر به سلامت جسمی و روانی می‌دانستند. راحله (دکتری حرفه‌ای، دندان‌پزشک، متأهل) می‌گوید:

«سختی زندگی مادرامون بیشتر زندگی ما بوده. باید بچه را به چه سختی بزرگ می‌کردن؛ مثلاً پوشک نبوده. ما خیلی امکانات بیشتر داریم. خیلی اطلاعات بیشتر شده. هرجا نگاه می‌کنی متخصص زنان. اصلاً قبلاً باشگاه برای زنان نبوده و خیلی چیزای دیگه.»

طاهره (دیپلم، پاره‌وقت، متأهل) می‌گوید:

«دوران دبیرستانم خیلی می‌خواستم برم رشتهٔ پرستاری و مامایی. خیلی دوست داشتم؛ ولی بالأخره تو محل، بعدم مادرم که بد می‌دونستن نشد. الآنم موقعیتش پیش بیاد واقعاً میرم.»

محدودیت‌های ساختاری جنسیتی

روایت زنان نشان می‌دهد که نگاه جنسیت‌مدار و تبعیض نهادینه در ساختارهای اجتماعی و فرهنگی قادر است زیست هر نسل را به‌طور گسترده شکل داده و محدود کند. مشارکت‌کنندگان از شبکه‌ای از تنگناهای هنجاری سخن گفتند که از کودکی تا بزرگسالی، در حوزه‌هایی چون تحصیل، ازدواج، اشتغال و نگرش به بدن و خود حضور داشته است. یکی از نمودهای برجسته این وضعیت، نظم‌های انضباطی مدرسه بود که زنان آن را نوعی خشونت علیه روح و جسم دخترانه می‌دانستند و گاه به تنفر از بدن و پوشش زنانه می‌انجامید. به باور مشارکت‌کنندگان، در جامعهٔ یزد هر رفتار خارج از عرف با داغزدگی عاملیت همراه است و حتی در خطاهای مردان نیز زنان بیشتر مقصر شناخته می‌شوند و بار شرم و سکوت را تحمل می‌کنند. مرجان (کارشناسی، خدمات سلامت، مطلقه) می‌گوید:

«قضاوت اطرافیان هم واقعاً کم نبود. طلاق برای زن همیشه با حرف و نگاه دیگران همراه هست.»

تارا (کارشناسی ارشد، مدیر، متأهل) می‌گوید:

«مخصوصاً وقتی که رفتم تو محیط کار، حالا یا متلک یا زبونی یا مثلاً نگاه‌های خاص خیلی دیدم؛ ولی سعی کردم یا خودم مقابله کنم یا اهمیت ندم به کسی. حتی به همسرم نمیگم؛ چون همسر من یکی از اون کساییه که الآن تا من بهش بگم، می‌گه تو حجابت درست نیست؛ تو می‌خندی؛ تو زنِ سنگین و عاقلی نیستی. جامعه رو مقصر نمی‌دونه. مردها

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

رو مقصـــر نمی‌دونه. می‌گه تو یه مشـــکلی داری که میان این‌جوری آزارت می‌دن.»

راهبرد کنش

راهبردها کنش‌هایی اســت که فرد به‌دنبال شــرایط مداخله‌گر و شـــرایط زمینه‌ای اثرگذار بر پدیده برای رویایی با ناپایداری همه‌شمول اتخاذ کرده است. این راهبردها شامل ترمیم معنایی زیست جهان بوده است.

ترمیم معنایی زیست جهان

ترمیم معنایی زیست جهان راهبردی است که زنان دههٔ شصت در مســیر گذار به زنانگی خودآیین اتخاذ کرده‌اند. گذار موفق از مراحل زندگی برای هر انســـانی در گرو برخورداری از حمایت و خودآگاهی بوده اســت. به اذعان مشـارکت‌کنندگان این فرایند از کودکی با نقش حمایتی مدرســه و دوســتان در تعدیل تجربه‌های ناگوار خانوادگی آغاز شده و در نوجوانی به پذیرش رنج‌ها و شــکل‌گیری لایه‌های اولیهٔ مقاومت درونی انجامیده اســت. در بزرگ‌ســالی، راهبردهایی چون مشــاوره، اشـتغال، آموزش و مشـارکت اجتماعی به تقویت اعتمادبه‌نفس و احساس ارزشـمندی آنان کمک کرده است. برخی نیز با پذیرش رنج‌های خارج از اراده (مانند تجرد یا بی‌فرزندی)، به بازتعریف معنای زندگی و زیســتن برای خود روی آوردند. تلاش‌های آگاهانه در جوانی برای شـــناخت نیازهای جســـمی و روانی و بازاندیشی در چرایی هنجارها مبنای ترمیم و بازسازی هویتی قرار گرفت که سال‌ها تحت‌تأثیر ساختارهای جنسیتی سرکوب شده بود. دراین‌میان، معنویت و دین برای برخی مشـــارکت‌کنندگان عاملی کلیدی در کســب آرامش و تداوم مســیر ترمیم بوده که به ســاختن زیســتی آگاهانه‌تر و متعادل‌تر انجامیده اســت. ســمیرا (کارشناسی ارشد، وکیل، متأهل) می‌گوید:

«به‌واسطهٔ یکی از دوستام، مثلاً تو زمینه‌های خودشناسی، حالا نمیشــه اســمشــو گذاشــت عرفان؛ ولی خب، مثلاً یه حال‌وهوای این‌جوری وارد شـــدم. دیگه گفتم که واقعاً دنیا ارزش نداره که آدم بخواد این‌قدر دور خودش رو شلوغ کنه یا غصـــه بخوره که بچه نداره. واقعاً هیچ‌کس برای هیچ‌کس نمی‌مونه.»

مرجان (کارشناسی، خدمات سلامت، مطلقه) می‌گوید:

«وقت‌گذاشتن برای خودم، حدود سه چهارسالی هست که یه‌کم بیشتر به این موضوع فکر کردم و شروع کردم برای خودم وقت گذاشتن. اونم بیشتر به‌خاطر آشنایی با یه خانمی بود. حضور اون خانم که حالا مشاور بود، واقعاً مثل یه جرقه تو زندگیم بود. خیلی حمایتم می‌کرد؛ راهنماییم می‌کرد و کنارم بود. از اون موقع به بعد کم‌کم رشـــد کردم و یه‌جور دیگه به زندگی نگاه کردم.»

پیامد

پیامدها نتایج حاصـــل از اتخاذ راهبردها دربرابر پدیدهٔ مرکزی است. پیامدها شامل مرززدایی و درونی‌سازی نظم جنسیتی بود.

مرززدایی

اتخاذ راهبردهای مرززدایی و درونی‌سازی نظم جنسیتی در میان زنان دههٔ شصتی زمینه‌ساز شکل‌گیری عاملیت و مقاومت‌هایی در دل ساختارهای محدودکننده شده است. این زنان با هنجارگریزی در پوشش و رفتار و نیز زیست فراجنسیتی، برای تثبیت هویت مســتقل خود دربرابر قواعد ناعادلانه ایســتادگی کرده‌اند. فرایند بازاندیشـــی انتقادی دربرابر نابرابری‌ها، به‌مرور به بازتعریف زن‌بودن و اتخاذ کنش‌های آگاهانه در حوزه‌های فردی و اجتماعی منجر شده است. این مسیر درنهایت با رسیدن به آستانهٔ گسست به کنش‌هایی رهایی‌بخش همچون ادامهٔ تحصیل، اشتغال یا طلاق برای بازپس‌گیری زندگی منجر گشته است. نازنین (کارشناسی، بازاریاب، مطلقه) می‌گوید:

«راستش این حس از بچگی تو وجود من بود. از بچگی همیشـه زور می‌زدم و تلاش می‌کردم بگم منم هستم. اینکه درسته من دخترم بین شـما پسـرها، درسـته زنم توی این جامعه، ولی منم هستم. این حس همیشـه تو وجودم بود و همش بابتش جنگیدم.»

دیبا (کارشناسی ارشد، کارمند، متأهل) می‌گوید:

«با همسرم قبل از ازدواج توی دانشگاه آشنا شدم. یه‌کم چون خـانواده‌ام کنترل‌گر بودن و ســنتی بودم، خیلی از خانواده‌ام مخصـوصـاً بابام می‌ترسـیدم؛ ولی با اینکه ترس داشـــتم، این بیرون‌رفتنه، این باهم بودنه، اون‌قدر لذت‌بخش

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

بود که همه ترسش رو به جون می‌خریدم و به اصطلاح چشم‌سفیدی می‌کردم.»

درونی‌سازی نظم جنسیتی

تکرار مداوم هنجارهای جنسیتی از دوران کودکی به درونی‌سازی تسلیم و تثبیت شرم عمیق دربرابر بدن و نیازهای طبیعی در زنان دهۀ شصتی منجر شده است. این شرم درونی‌شده، تجربۀ آزار جنسی را به گناهی شخصی بدل کرده و با پیوندزدن زن‌بودن به احساس ناامنی، رفتارهای آنان را به‌شدت محتاطانه ساخته است. ترس از برچسب‌های اجتماعی و قضاوت دیگران، نوعی نظارت درونی سخت‌گیرانه را در زندگی روزمره و حریم شخصی آنان ایجاد کرده است؛ درنهایت، این فرایند به‌گونه‌ای عمل کرده که عبور از این ساختارها، حتی در تصور مشارکت‌کنندگان، به امری دشوار و دور از دسترس بدل شده است. لیلی (کارشناسی ارشد، حسابدار، بیوه) می‌گوید:

«الآن مثلاً وقتی سرکار چون نمیشه، هی باید چادر سر کنی از اتاق بری بیرون و بیای. منم پشت میز نمی‌تونم چادر سر کنم. دست‌وپاگیرمه. عذاب وجدان دارم که چرا اونجا چادر سر نمی‌کنم.»

ساره (دکتری، استاد دانشگاه، مجرد) می‌گوید:

«من با اکیپ دانشجوی ایرانی آشنا شدم و وارد جمع اونا شدم. دو تا از اینها اون موقع پارتنر بودن؛ ولی بعد ازدواج کردند. پارتنر فرانسوی دوستم دعوت کرده بود خونشون، منم رفتم. پارتنر دوستم اومد به من دست بده. اونا براشون مسئله‌ای نیست. من خیلی بعدش خودم فهمیدم چه رفتار زشتی کردم دستمو بردم پشت سرم. گفتم نه نه نه. بعد اونم گفت ببخشید. واقعاً ناخودآگاه بود.»

مقولۀ هسته: گذار به زنانگی خودآیین

مسیر زندگی، به‌ویژه در ابعاد زیستی و جنسیتی، می‌تواند همچون دیگر عرصه‌های زیست انسانی با تجربۀ سطوحی از بلوغ و پختگی همراه باشد. به روایت زنان مشارکت‌کننده، آنان در حوزه‌های فردی، خانوادگی، اجتماعی و اقتصادی به درجاتی از این بلوغ دست یافته‌اند؛ بلوغی که برای برخی تدریجی و برای برخی آشکارتر و شتابان‌تر رخ داده است. هرچند ریشه‌های این فرایند از سال‌های نوجوانی و در سطح ذهنی آغاز شده، نقطۀ عطف آن در دورۀ جوانی ثانویه رخ داده است؛ دوره‌ای که در آن تغییراتی بنیادین در زیست‌جهان آنان پدید آمده است. تجربۀ جوانی ثانویه، زنان را به درکی تازه از زنانگی رسانده و آنان را به بازسازی معنای زنانگی در زندگی خود واداشته است. در این بازسازی، عاملیت، اراده و اختیار شخصی جایگاهی محوری یافته و به محور بازاندیشی در سطوح رفتاری، نگرشی و سبک زندگی تبدیل شده است. این بازاندیشی طیفی گسترده از حوزه‌ها، از روابط زناشویی و والدگری تا نگاه به سن ازدواج، تجرد، طلاق، روابط با جنس مخالف، آگاهی از تحولات جسمی و روانی بلوغ، مسائل جنسی، چگونگی پوشش و حتی میزان مداخلات زیبایی را دربر گرفته است. همچنین رفتارهای خودمراقبتی جسمی و روانی به بخشی از این بازسازی آگاهانه در زیست روزمرۀ زنان تبدیل شده است. زنان مشارکت‌کننده تأکید دارند که این بازاندیشی را تنها به زندگی کنونی خود محدود نمی‌کنند، بلکه می‌کوشند آن را در زیست آیندۀ فرزندانشان نیز بازتاب دهند. از نگاه آنان، این تجربه امکان بازسازی پیوستۀ عاملیت و سوژگی را فراهم کرده و به آنان اجازه داده است مسیر زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی خود را براساس خواست‌ها و ارزش‌های شخصی تعریف کنند؛ بدین‌ترتیب، جوانی ثانویه (۳۰سالگی به بعد) به نقطۀ اوج گذار آنان به زنانگی خودآیین بدل شده است؛ مرحله‌ای از زیست خودتعریف که در آن بدن، رفتار و هویت جنسیتی بر مبنای انتخاب‌های آگاهانۀ خود زنان بازتعریف می‌شود، نه براساس هنجارهای تحمیلی نظم اجتماعی. زهره (کارشناسی، کارمند، مجرد/تجربۀ ازدواج موقت) می‌گوید:

«اون‌موقع تا حالا خودمونو ندیدیم؛ چرا؟ چون همه گفتن باید بریم خونه شوهر، اون تو رو ببینه؛ مادرشوهر تو رو ببینه؛ خواهرشوهر تو رو بپسنده. همش ذهنیت‌ها این‌طوری بود؛ دیگران همش باید ما رو تأیید می‌کردند و ما باید با نظر اونا زندگی می‌کردیم؛ اما امروز این‌طور نیست؛

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

امروز فهمیدیم که ما یک فرد مستقل هستیم و خودمون می‌تونیم تصمیم بگیریم و زندگی خودمونو بسازیم.»

نازنین (کارشناسی، بازاریاب، مطلقه) می‌گوید:

«ولی در چند وقت گذشته بیشتر سعی کردم محوریت زندگیم خودم باشم؛ مثلاً اول برای خودم لباس بخرم، بعد برای بچه. قبلاً برعکس بود. یا مثلاً اول برم شهریهٔ باشگاه خودم را بدم. اول برم طبیعت، مسافرت. دلم نسوزه که برای خودم خرج کنم. سعی می‌کنم اولویت، خودم و برنامه‌های خودم باشه. این نسبت به قبل خیلی بیشتر شده.»

بحث و نتیجه

در پژوهش حاضر، تجربهٔ زیسته و فرایند گذار جنسیتی و زنانگی در میان زنان دههٔ شصت ساکن شهر یزد واکاوی شد. این پژوهش با مشارکت ۲۳ نفر از این زنان انجام شد. مقولهٔ هستهٔ پژوهش با عنوان «گذار به زنانگی خودآیین» برساخت شد؛ گذاری که در بستر برساخت دخترانگی ـ زنانگی هنجاری، بازتولید نابرابری جنسیتی، بحران سوژگی و محدودیت‌های ساختاری شکل می‌گیرد و درنهایت، ازطریق ترمیم معنایی زیست‌جهان به بازاندیشی و بازیابی عاملیت زنان ازطریق مرززدایی یا درونی‌سازی نظم جنسیتی در آنان منجر می‌شود.

زنان متولد دههٔ شصت در شهر یزد دوران کودکی خود را در نوعی «سکوت جنسیتی» عمیق و فراگیر سپری کرده‌اند. این سکوت جنسیتی یکی از نمودهای برساخت دخترانگی ـ زنانگی هنجاری است که نشان می‌دهد در این دوره، نه خانواده (به‌ویژه مادران) و نه نهادهای آموزش رسمی و نه حتی فضای عمومی جامعه، آگاهی مشخص و نظام‌مندی دربارهٔ جنسیت، بدن زنانه و مسیر گذار دختران از کودکی به بزرگسالی در اختیار آنان قرار نمی‌دادند. این سکوت چنان فراگیر است که حتی با فرارسیدن بلوغ شرعی و رسیدن به سن تکلیف نیز شکسته نمی‌شود و دختران عملاً مسیر کودکی تا بزرگسالی را در تاریکی آگاهی جنسیتی طی می‌کنند. این وضعیت به‌تدریج آنان را با نوعی بحران سوژگی مواجه می‌کند؛ بحرانی که در آن شناخت از بدن، هویت و عاملیت فردی با ابهام و تعارض همراه می‌شود؛ بااین‌حال، هم‌زمان با تداوم این سکوت جنسیتی، تمامی نهادهای اجتماعی به‌طور هماهنگ به تعریف و بازتولید الگوی دختر و زن هنجارمند می‌پردازد. خانواده، آموزش رسمی، فرهنگ عمومی و نظم اجتماعی مجموعه‌ای از چارچوب‌های رفتاری و ارزشی را برای زنان تعریف می‌کند که عبور از آنها به‌سادگی به‌عنوان هنجارشکنی تلقی می‌شود. این فرایند در عمل به بازتولید نابرابری جنسیتی در خانواده، مدرسه و جامعه منجر می‌شود و تداوم این فرایند موجب درونی‌سازی فرودستی جنسیتی می‌شود؛ به‌گونه‌ای که بسیاری از محدودیت‌ها دیگر نه به‌عنوان اجبار بیرونی، به‌صورت بخشی از هویت و نقش زنانه پذیرفته می‌شود. در این چارچوب، تغییر در الگوهای موردانتظار، از نحوهٔ پوشش و رفتار گرفته تا شیوهٔ تعامل اجتماعی، ازدواج، فرزندآوری، دینداری، تمایل یا عدم‌تمایل به تحصیل یا حتی میزان جسارت و استقلال فردی می‌تواند دختران را در معرض برچسب هنجارگریزی قرار دهد. این محدودیت‌های ساختاری دامنهٔ انتخاب‌ها و فرصت‌های آنان را در مراحل مختلف زندگی تحت‌تأثیر قرار داده است. پیامد چنین وضعیتی، شکل‌گیری رنج زیستهٔ زنانگی است؛ رنجی که در روایت مشارکت‌کنندگان به‌صورت تجربه‌های ماندگار از محدودیت، شرم، نابرابری و سرکوب عاملیت بازتاب یافت. عرب‌خراسانی (۱۴۰۵)، امیدوار طهرانی و همکاران (۱۴۰۰)، براک (۲۰۲۵)، گرین و هربست-دبی (۲۰۲۵)، شهرک و همکاران (۲۰۲۴) و حدیثی و عامری (۲۰۲۱) نیز در مطالعهٔ خود تأکید دارند که عاملیت و هویت زنان در چارچوب ساختار اجتماعی و فرهنگی جنسیتمند عمل می‌کند.

ورود به دورهٔ نوجوانی و تجربهٔ بلوغ زیستی نیز نه‌تنها این سکوت را نمی‌شکند، به تشدید سرکوب جنسیتی نیز می‌انجامد. تغییرات بدن زنانه در بسیاری از موارد در قلمرو تابوهای ممنوعه قرار می‌گیرد. در چنین شرایطی، آگاهی‌های مربوط به بدن و جنسیت اغلب بسیار محدود، ناقص و دیرهنگام است. آنچه دختران دراین‌زمینه می‌آموزند، معمولاً نه از مسیرهای رسمی و آگاهانه، ازطریق گفت‌وگوهای پراکنده با دوستان، شنیده‌های غیررسمی، آموزش کلی و ناقص رسمی

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

یا توضیحات کوتاه و گاه آمیخته با شرم و خجالت ازسوی مادران یا خواهران بزرگ‌تر به دست می‌آید. این وضعیت در حوزهٔ آگاهی جنسی حتی تاریک‌تر است. پیامد چنین فرایندی تا پایان نوجوانی برای بسیاری از دختران دههٔ شصت، درونی‌سازی عمیق الگوی زنانگی هنجارمند است. تابوهای جنسیتی و بازتولید سرکوب جنسیتی به‌گونه‌ای درونی می‌شود که حتی در سنین کم نیز بسیاری از دختران هرگونه آزار (کلامی، رفتاری، لمسی و گاه جنسی) را امری شرم‌آور تلقی کرده و با مقصرپنداشتن خود، سکوت اختیار می‌کنند و پیامدهای روانی آن را گاه تا سال‌های بعدی زندگی به دوش می‌کشند؛ افزون بر این، در میان زنان بدون همسر (مجرد، مطلقه و بیوه) در این نسل فقدان آگاهی دربارهٔ بدن، نیازهای جنسی و شیوه‌های مواجهه با آن تحت‌تأثیر الگوهای فرهنگی آموخته‌شده، آنان را به سرکوب این بُعد از نیازهای انسانی خود سوق داده است. تداوم این فقدان آگاهی و سرکوب نیازهای جنسی زمینه‌ساز بروز برخی مشکلات جسمی و روانی در سال‌های بعدی زندگی شده است. این مسیر هنجاری با نظمی سخت‌گیرانه که ازسوی خانواده، مدرسه و جامعه به زنان دههٔ شصت آموخته شده، گاه به فاصله‌گرفتن آنها از بدن و جنسیت خود و حتی بروز نوعی تنفر از آن انجامیده است. در چنین نظمی، تنها گریزگاه مشروع برای خروج از محدودیت‌های دوران دخترانگی، ازدواج تعریف می‌شود. ازدواج به‌مثابهٔ پلی عمل می‌کند که برخی از محدودیت‌ها و انگ‌های اجتماعی مرتبط با دخترانگی را در چارچوب هنجارهای شرعی و قانونی بازتعریف می‌کند؛ درنتیجه، زنان پس از ازدواج در برخی حوزه‌ها ازجمله تجربهٔ آرامش بیشتر در مواجهه با چرخه‌های زیستی بدن، پاسخ‌گویی مشروع به نیازهای جنسی، امکان آراستن ظاهر، تعامل اجتماعی گسترده‌تر به ویژه در برخورد با جنس مخالف، حضور فعال‌تر در فضای عمومی و مشارکت نسبی در برخی تصمیم‌های زندگی، درجه‌ای از آزادی نسبی را تجربه می‌کنند؛ بااین‌حال، این آزادی همچنان در چارچوب همان نظم هنجاری تعریف می‌شود و از مرزهای آن فراتر نمی‌رود. با وجود آنکه در طول زندگی این زنان پرسش‌های متعددی دربارهٔ تجربهٔ فرودستی جنسیتی در ذهن آنان شکل می‌گیرد، بازتولید مداوم این نظم ازسوی ساختارهای اجتماعی و نیز در درون خانواده به‌ویژه ازطریق الگوهای تربیتی و کنترلی مادران غالباً مانع از بروز آشکار و طرح علنی این پرسش‌ها می‌شود. در چنین ساختاری، سرکوب جنسیتی نه‌تنها ازسوی نهادهای خانوادگی، اجتماعی و فرهنگی اعمال می‌شود، به‌تدریج در سطح ذهنی و روانی نیز درونی می‌گردد؛ به‌گونه‌ای که زنان خود نیز، آگاهانه یا ناآگاهانه در بازتولید این نظم جنسیتی به‌صورت پذیرش این فرودستی مشارکت می‌کنند. این بازتولید را می‌توان در چارچوب فهم گافمن از جنسیت به‌مثابهٔ اجرای نقش در تعاملات روزمره تحلیل کرد؛ جایی که زنانگی به‌صورت مجموعه‌ای از نمایش‌های اجتماعی بازتولید می‌شود (Goffman, 1959).

در چارچوب نظریهٔ نسل مانهایم، نسل پدیده‌ای اجتماعی ـ تاریخی مبتنی بر تجربهٔ مشترک تحولات است (Mannheim, 1952). چنان‌که، آنچه زنان دههٔ شصت را از نسل‌های پیش و پس از خود متمایز می‌کند، قرارگرفتن آنان در آستانهٔ نوعی گسست تاریخی میان نظم جنسیتی قدیم که توسط نهادهای جامعه‌پذیر بازتولید می‌شد و نظم جنسیتی نوین یا درحال‌تغییر است. از اواخر نوجوانی و ورود به جوانی، گسترش تحصیلات، فراگیرشدن تدریجی رسانه‌ها به‌ویژه رسانه‌های فرامرزی آغاز تغییرات اجتماعی و فرهنگی در حوزه‌هایی چون تحصیل، اشتغال، ازدواج، فرزندآوری و سبک زندگی، فرصت‌هایی تازه برای بازاندیشی در تجربهٔ زنانگی و گریزگاه‌های جدید هنجاری را ورای چارچوب شرعی و عرفی فراهم می‌کند. این تحولات را می‌توان بخشی از فرایند تکوین زنانگی در عصر معاصر دانست؛ فرایندی که در آن زنان با فرصت‌ها و چالش‌های جدیدی برای بازتعریف هویت جنسیتی خود مواجه شده‌اند. این نقطه‌های زمانی بسیار مهم، آنان را به خروج از پیلهٔ زنانگیِ تعریف‌شده در چارچوب

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

فرهنگ محلی و خانواده وامی‌دارد و با گشودن افق‌های تازه به سوی آشنایی با جهانی فراتر از دنیای محدود اطرافشان سوق می‌دهد. این تحولات با تحلیل گیدنز از مدرنیته و گسست از سنت‌ها، جایی که افراد در معرض گزینه‌های متکثر هویتی قرار می‌گیرند (Giddens, 1990) و با نظریهٔ تحول فرهنگی اینگلهارت نیز، جایی که افزایش تحصیلات و مدرنیزاسیون زمینه‌ساز تقویت ارزش‌های استقلال فردی و بازتعریف نقش‌های جنسیتی می‌شود، همخوان است (Inglehart, 2000). همچنین این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های اردکانی‌فرد و همکاران (۱٤۰۵)، کاردوانی و نفیسی‌راد (۱٤۰۳)، بگی و حسینی (۱٤۰۰)، خلیلی (۱٤۰۰)، رشیدی و فریدونی (۱۳۹۸)، هاسکین و کورتیس (۲۰۲٦)، دشاردن (۲۰۲٦)، اشمیت (۲۰۲۵)، ایبگبونیوه و همکاران (2025)، کانگال و همکاران (2024) و جایساوال و ساها (2023) همسوست که تحصیلات، موقعیت اجتماعی ـ اقتصادی، تغییرات فرهنگی و رسانه‌ها را از عوامل مؤثر در شکل‌گیری بازاندیشانهٔ هویت زنان و دگرگونی نگرش سنتی به خانواده و ازدواج دانسته‌اند.

در چنین بستری، زنان این نسل در مواجهه با تحولات اجتماعی و فرهنگی وارد فرایندی بازاندیشانه می‌شوند که در آن می‌کوشند گسست‌ها و تعارض‌های تجربه‌شده را ازطریق ترمیم معنایی زیست‌جهان سامان دهند. این راهبرد با بازسازی معانی مرتبط با زنانگی، بدن، روابط و آینده، امکان بازتعریف هویت و بازیابی انسجام تجربهٔ زیسته را فراهم می‌آورد. تداوم این فرایند به مرزدایی از الگوها و مرزبندی‌های تثبیت‌شدهٔ جنسیتی، نسلی و فرهنگی می‌انجامد؛ پیامدی که زنان را قادر می‌سازد فراتر از چارچوب‌های ازپیش‌تعیین‌شده، هویت و شیوهٔ زیست خود را بازتعریف کنند در نهایت، برهم‌کنش این راهبرد و پیامد، مسیر «گذار به زنانگی خودآیین» را شکل می‌دهد؛ گذاری که در آن زنان با اتکا به عاملیت، بازاندیشی و انتخاب آگاهانه، روایت مستقلی از زن‌بودن را برمی‌سازند. این روند با آنچه برگر و لاکمن از آن با عنوان بازاجتماعی‌شدن یاد می‌کنند، همخوانی دارد (برگر و لاکمن، ۱۳۸۷: ۱۹۳–۲۱٤). زنان این نسل از یک‌سو با الگوهای زنانگی نسل مادران خود مواجه‌اند و ازسوی دیگر با الگوهای تازهٔ زیست زنانه که در فضای رسانه‌ای و اجتماعی درحال‌ظهور است؛ تحولاتی که ساختار فرصت‌های اجتماعی آنان را نیز دگرگون ساخته است. حرکت میان این دو افق، آنان را به بازنگری در تجربهٔ زیستهٔ خود سوق می‌دهد؛ وضعیتی که با تحلیل مید (1978) از گذار از فرهنگ پساتمثیلی به هم‌تمثیلی و پیشاتمثیلی تبیین‌پذیر است؛ جایی که انتقال یک‌سویه فرهنگ میان نسل‌ها دچار گسست می‌شود؛ درنتیجه، بسیاری از زنان دههٔ شصت در مسیر بازیابی عاملیت فردی به سوی تجربه‌ای خودآیین‌تر از زندگی حرکت می‌کنند؛ تجربه‌ای که با خودشناسی، خودمراقبتی، بازتعریف بدن و زنانگی، بازنگری در زیست فردی و اجتماعی و تلاش برای ساختن زندگی بر مبنای اراده و رضایت فردی در همهٔ ابعاد همراه است. این روند با تحلیل کاستلز (1997) از تحول هویت‌های جنسیتی در دوران مدرن همسو است؛ تحولی که به فروپاشی نظام‌های جنسیتی سخت‌گیرانه می‌انجامد. همچنین با تحلیل باتلر (2003) در نظریهٔ اجرای جنسیت همخوان است که زنانگی را امری سیال و قابل‌بازسازی و دگرگون‌کنندهٔ نظم جنسیتی می‌داند. یافته‌های پژوهش زارع (۱٤۰٤)، برادران و همکاران (۱٤۰۳)، حمزوی‌عابدی و همکاران (۱۳۹٤)، ذوالفقاریان و همکاران (۱٤۰۲)، هو و استال (2025) و بریچل (2025) نیز نشان از آن دارد که نوعی بازاندیشی درخصوص نگرش‌ها، تابوهای جنسیتی و ادراک زنان از مفهوم زنانگی در میان آنان است. همچنین نتایج پژوهش رضیئی و همکاران (۱٤۰۲) همخوان با پژوهش حاضر نشان می‌دهد که سبک زندگی زنان نسل وای در ایران معاصر بر فردگرایی ترجیحی، استقلال اقتصادی‌خواهی، تأکید بر خودمختاری و آزادی انتخاب، بازتعریف رابطه با مردان و شکل‌دهی به الگویی جدید از زن ایرانی در دوران گذار استوار است.

البته این مسیر همواره آسان و بدون هزینه نیست. بسیاری از زنان در این مسیر با تعارض‌ها، فشارهای هنجاری و تجربه‌های دشوار مواجه می‌شوند. برخی از زنان به‌واسطهٔ درونی‌سازی عمیق هنجارهای نظم پیشین و ناتوانی در تحمل

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

هزینه‌های ناشـی از تغییر یا محدودیت در امکان تحقق آن، تا حدی در چرخهٔ بازتولید هنجارها گرفتار می‌شـوند. این یافته در امتداد پژوهش‌های رحمانی‌نژاد و همکاران (۱٤۰٤)، بگی و قربانی (۱٤۰۲)، ویال و بندا (2026)، کاپلوس (2021)، مهتاب و همکاران (2016) و مکسـول و برادبریج (2014) قابل‌فهم است که نشان می‌دهد اگرچه نگرش‌های عمومی به برابری جنسیتی بهبود یافته، در حوزهٔ اشتغال و فرهنگ کاری، هنجارهای بازدارنده همچنان عاملیت زنان را محدود می‌کند؛ ولی برخی دیگر هزینه‌ها را به‌مثابهٔ بهایی برای دسـتیابی به عاملیت بیشـتر و امکان سـاختن زندگی براسـاس قواعد و انتخاب‌های خود می‌پذیرند. از این منظر، تجربهٔ زنان دههٔ شـصت را می‌توان تجربهٔ نسلی دانست که در میانهٔ گذار از نظم جنسـیتی سـخت‌گیرانه به سـوی افق‌های تازه‌تر از خودآگاهی و عاملیت زنانه قرار گرفته است. هرچند شاید این گذار، باوجود تقویت خودمختاری زنان، در بستر ساختارهای رسـمی و فرهنگی مقاوم به‌کندی پیش می‌رود؛ موضـوعی که رضیئی و همکاران (۱٤۰۲) نیز به آن اشاره کرده‌اند؛ بااین‌حال، درک این گذار مستلزم توجه به دو نکتهٔ مهم است: نکتهٔ اول آنکه آستانهٔ گسست از نظم جنسیتی پیشین و فاصله‌گرفتن از چارچوب‌های تثبیت‌شدهٔ آن برای یک نسل به‌شدت تحت‌تأثیر زمان وقوع این گسـسـت و میزان درونی‌سـازی نظم قدیم در سال‌های اولیهٔ زندگی قرار دارد. هرچه این گسست در سنین زیادتر و پس از درونی‌سازی عمیق‌تر هنجارهای جنسیتی رخ دهد، فرایند بازاندیشـی معمولاً کندتر، همراه با تناقض‌های بیشـتر و گاه کمتر بنیادین خواهد بود. این امر را می‌توان در مقایسهٔ مسیر زیستهٔ سه نسل مشاهده کرد: نسل مادران زنان دههٔ شصت که عمدتاً در چارچوب نظم جنسیتی تثبیت‌شده زیسته‌اند؛ خود زنان دههٔ شصت که در آستانهٔ شکاف میان دو نظم قرار گرفته‌اند و نسـل فرزندان آنان که از ابتدا در بستری متکثرتر از الگوهای جنسیتی رشد می‌کنند. تفاوت‌های نسلی در نگرش به نقش‌های جنسـیتی، درک زنانگی و حوزه‌های ازدواج، طلاق، فرزندآوری و مهاجرت نیز در پژوهش‌های رهبر و همکاران (۱٤۰۵)، بگی و حسـینی (۱٤۰۰)، فروتن و صـادقی (۱٤۰۰) و کانگال و همکاران (2024) به‌روشـنی مشـاهده شـده اسـت. نکتهٔ دوم آن اسـت که در شـرایط دگرگونی‌های سریع اجتماعی و فرهنگی، الگوی جامعه‌پذیری جنسیتی الزاماً مسیر یک‌سویه و خطی را از نسل بزرگ‌تر به نسـل کوچک‌تر طی نمی‌کند. در چنین موقعیت‌هایی، الگوهای نوین زنانگی که در نسل‌های جوان‌تر شکل می‌گیرد، می‌تواند به منبع الهام و بازاندیشـی برای نسـل‌های پیشـین نیز تبدیل شـود؛ به بیان دیگر، آنچه در نظم جنسـیتی سـنتی عمدتاً در قالب بازتولید ایسـتای الگوهای مادر ـ فرزندی عمل می‌کرد، در شـرایط جدید می‌تولند به نوعی جامعه‌پذیری دیالکتیکی بدل شـود؛ فرایندی که در آن نسـل‌ها نه‌تنها از یکدیگر تأثیر می‌پذیرند، در تعامل با یکدیگر به بازتعریف هنجارها و ارزش‌های جنسـیتی می‌پردازند؛ درنهایت بر پایهٔ یافته‌های پژوهش پیشنهادات پژوهشی و سیاستی زیر ارائه می‌شود:

- با در نظر داشـتن اهمیت واکاوی فرایند شـکل‌گیری هویت جنسـیتی در میان نسـل‌های گوناگون زنان، ضـروری اسـت پژوهش‌های آتی با رویکردی مقایسـه‌ای، این فرایند را بـه‌ویژه در میـان متولـدین دهـه‌هـای ۵۰، ٦۰ و ۷۰ (هجری شـمسـی) بررسـی کند. اتخاذ چنین رویکردی می‌تواند ضـمن روشـن‌تر سـاختن تحولات الگوهای جامعه‌پذیری جنسـیتی به درکی عمیق‌تر از چگونگی بازاندیشـی در نقش‌های زنانه در بستر تغییرات و تحولات اجتماعی کمک شایانی کند.
- باتوجه‌به نقش رسـانه‌ها در گشـودن افق‌های جدید برای زنان این نسـل، مطالعات آینده می‌تواند به‌طور عمیق‌تر تأثیر رسـانه‌های نوین و شـبکه‌های اجتماعی را بر بازتعریف هویت جنسیتی، آگاهی بدنی و شکل‌گیری عاملیت زنان بررسی کند.
- طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی علمی و متناسب با فرهنگ جامعه دربارهٔ آگاهی بدنی، سـلامت جنسـی و تحولات بلوغ برای دختران می‌تولند از شـکل‌گیری ابهام‌ها، تابوها و پیامدهای روانی ناشی از ناآگاهی جلوگیری کند.
- سـیاسـت‌گذاران فرهنگی و اجتماعی می‌تواند با ایجاد

https://doi.org/10.22108/srspi.2026.149006.2236

فضاهای آموزشی و فرهنگی برای گفت‌وگوی بین‌نسلی (میان مادران و دختران) و حمایت از برنامه‌های توانمندسازی زنان، زمینهٔ بازاندیشی در هنجارهای جنسیتی و تقویت عاملیت زنان در تصمیم‌گیری‌های فردی و خانوادگی را فراهم کند.

-

تعارض منافع

مقالهٔ حاضر برگرفته از رسالهٔ دکتری نویسندهٔ اول است و در آن هیچ‌گونه تعارض منافعی وجود ندارد.

منابع مالی

پژوهش حاضر با حمایت مالی بنیاد ملی علم ایران در سال ۱۴۰۵ انجام شده است. بدین‌وسیله از حمایت‌های آن بنیاد و همچنین تمامی مشارکت‌کنندگان که صبورانه در این پژوهش حضور داشتند، تشکر و قدردانی می‌شود.

منابع فارسی

آتش‌کار، ب.، آقلبلایی، ا.، شعیری، ح. ر.، و آزادارمکی، ت. (۱۴۰۴). تصاویر زنان و گفتمان هژمونیک رسانه‌ای در دهه شصت شمسی ایران. *زن در توسعه و سیاست*، ۲۳(۲)، ۳۳۵-۳۵۴.
https://doi.org/10.22059/jwdp.2025.389413.1008511

اردکانی‌فرد، ز.، خانیکی، ه.، و محمودی، ب. (۱۴۰۵). طراحی مدل نظری پساانسان‌گرا برای تحلیل زنانگی در شبکه‌های اجتماعی. *مطالعات جامعه‌شناختی*، ۳۳(۱)، ۴۷-۲۹.
https://doi.org/10.22059/jsr.2025.368937.1923

امیدوار طهرانی، آ.، زرانی، ف.، نوحه‌سرا، ش.، پناغی، ل.، و ملک‌زاده مغانی، م. (۱۴۰۰). ادراک از زنانگی در کشورهای مختلف: یک فراترکیب کیفی. *علوم روانشناختی*، ۲۰(۱۰۳)، ۱۰۱۵-۱۰۳۸.
http://psychologicalscience.ir/article-1-1168-fa.html

اینگلهارت، ر. (۱۳۷۳). *تحول فرهنگی در جوامع پیشرفته صنعتی: نگرشی بر تغییرات ارزش‌ها و انگیزه‌ها* (مهدی الیاسی، مترجم). کیهان.

برادران، م.، جوادی، ع. م.، میرجعفری، ف.، حسین‌پور، ن.، و شیری، ح. (۱۴۰۳). واکاوی پدیده زیست مجردانه در بین دختران (مطالعه موردی دختران شهر تهران). *مطالعات جامعه‌شناختی*، ۳۱(۲)، ۱۴۳-۱۶۵.
https://doi.org/10.22059/JSR.2024.352088.1825

برگر، پ.، و لاکمن، ت. (۱۳۸۷). *ساخت اجتماعی واقعیت (رساله‌ای در جامعه‌شناسی شناخت)* (فریبز مجیدی، مترجم). علمی و فرهنگی.

بگی، م.، و قربانی، آ. (۱۴۰۲). تحلیل طولی از چشم‌انداز درحال تغییرِ نگرش نسبت به برابری جنسیتی در ایران. *علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد*، ۲۱(۴)، ۹۹-۱۲۹.
https://lib.wrc.ir/scholar/view/1/50624

بگی، م.، و حسینی، ح. (۱۴۰۰). تفاوت‌های نسلی در نگرش نسبت‌به طلاق در ایران: کاربرد الگوی چندسطحی. *پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی*، ۱۰(۳)، ۲۳-۴۴.
https://doi.org/10.22108/srspi.2021.132060.1764

ترکاشوند مرادآبادی، م.، سروش، و.، و ایران‌نژاد، ک. (۱۴۰۲). بررسی عوامل مؤثر بر تعداد فرزند ایدئال در بین جوانان استان یزد. *فرهنگ یزد*، ۴(۳)، ۳۳-۵۸.
https://fyazd.ricac.ac.ir/article_205682_f28db61beb959a4c3a64f3d1a3379ced.pdf

جعفری‌نعیمی، ف.، علی‌مندگاری، م.، و روحانی، ع. (۱۴۰۳). کاوشی زمینه‌مند از برهم‌کنش هویت و مهاجرت در بین زنان مهاجر در شهر یزد. *نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران*، ۱۹(۳۷)، ۲۴۹-۲۹۱.
https://doi: 10.22034/jpai.2023.2001821.1281

جعفری‌نعیمی، ف.، علی‌مندگاری، م.، روحانی، ع.، و ترکاشوند مرادآبادی، م. (۱۴۰۵). برساخت زنانگی در بستر تحولات نسلی: مطالعهٔ کیفی زنان متولد دههٔ ۱۳۶۰ در شهر یزد. *زن در توسعه و سیاست*، ۲۴(۲)، ۳۸۵-۴۱۶.
https://doi.org/10.22059/jwdp.2026.412896.1008620

جنکینز، ر. (۱۳۸۱). *هویت اجتماعی*. ترجمه تورج یاراحمدی. شیرازه.

حمزوی علبدی، ف.، باقریان، ف.، و مظاهری، م. ع. (۱۳۹۴). بررسی ادراک زنان جوان ایرانی از هنجارهای زنانگی. *شناخت اجتماعی*، ۴(۱)، ۸۴-۹۶.
20.1001.1.23223782.1394.4.1.6.9

حیدری دارانی، ز.، مجیدی‌فر، ز.، و رضایان، ا. (۱٤۰۰). زنان متولد دهه شصت و نقش آنها در آینده؛ مطالعه‌ای کیفی در بلوک‌های سازنده تصاویر آینده (مورد مطالعه: استادان زن شهر اصفهان). *زن در فرهنگ و هنر*، *۱۳*(٤)، ٥٦۱-٥۸٤. https://doi.org/10.22059/jwica.2021.328570.1659

خاتمی‌نیا، ف. (۱۳۹۳). مادران و سرگشتگی شکاف بین نسل‌ها. *پیام زن*، *۲۳*(۲٦٦). https://journals.dte.ir/article_54937.html

خلیلی، م. (۱٤۰۰). تحلیل نسلی-مقطعی تغییرات ازدواج زنان ایران با استفاده از جداول عمر زناشویی. *نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران*، *۱٦*(۳۱)، ۷-۳۱. https://doi.org/10.22034/jpai.2022.542847.1205

ذوالفقاریان، ف.، و تقوی، س. م. ع.، و اطهری، س. ح. (۱٤۰۲). جنبش زنان در ایران پس از انقلاب؛ از مطالبات ایدئولوژیک تا مطالبات روزمره. *پژوهشنامه علوم سیاسی*، *۱۸*(۳)، ٤٥-۷۸. https://doi.org/10.22034/ipsa.2023.495

رحمانی‌نژاد، آ.، تاج‌بخش، غ.، و حسینی، م. ر. (۱٤۰٤). موانع فرهنگی مؤثر بر توانمندی حاصل از اشتغال زنان دارای معلولیت شهر خرم‌آباد. *تداوم و تغییر اجتماعی*، ٤(۳)، ٤۳۹-٤٦٥. https://doi.org/10.22034/jscc.2025.22340.1179

رشیدی، ز.، و فریدونی، س. (۱۳۹۸). گسترش کمی دانشگاه‌ها در ایران و تحولات اجتماعی فرهنگی؛ عاملیت اجتماعی دختران دانشجو. *مطالعات توسعه اجتماعی -فرهنگی*، *۸*(۱)، ۸۵-۱۰۸. http://scdsjournal.ir/article-1-786-fa.html

رضیئی، م.، رحمانی خلیلی، ا.، و شکربیگی، ع. (۱٤۰۲). واکاوی برساخت معنایی سبک زندگی زنان نسل وای شهر تهران. *مطالعات فرهنگ - ارتباطات*، *۲٤*(٦۲)، ۲۰٥-۲۳٦. https://doi.org/10.22083/jccs.2023.385683.3710

رفعت‌جاه، م.، و رهبری، ل. (۱۳۹۳). گونه‌شناسی اکتشافی برداشت از مفهوم زنانگی. *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، ۳(۲)، ۳۱۱-۳۳٤. https://doi.org/10.22059/jisr.2014.53142

رهبر، ز.، علیرضانژاد، س.، و کریمیان، ح. (۱٤۰٥). سنخ‌های زنانگی و مسئلهٔ تجرد زنان هرگز ازدواج‌نکردهٔ شاغل و تحصیل‌کرده. *مسائل اجتماعی ایران*، *۱۷*(۱)، ۷۹-۱۲٦. http:// 126. doi: 10.61882/jspi.17.1.79

زارع، ز. (۱٤۰٤). بررسی سیر تحول باورهای کلیشه‌ای جنسی با نقش واسطه‌ای تحصیلات در زنان (یک مطالعه فرهنگی بین نسلی). (e725765). *پژوهش‌های میان‌رشته‌ای زنان*، *۷*(۱). https://doi.org/10.22034/jwir.2025.725765

زارعی‌محمودآبادی، ع.، روحانی، ع.، افشانی، س. ع.، و موسوی، س. م. (۱٤۰۳). مردم‌نگاری انتقادی: یک ارزیابی نظری. *تداوم و تغییر اجتماعی*، ۳(۱)، ۱۸۳-۲۰۲. https://doi.org/10.22034/jscc.2023.19667.1065

صادقی فسایی، س.، و رجبی درویش، آ. (۱٤۰۳). روایت زنان فرودست از زنانگی. *مطالعات جامعه‌شناختی*، *۳۱*(۱)، ۱٤۳-۱٦٥. https://doi 10.22059/jsr.2024.337827.1736

صباغچی، م.، عسکری ندوشن، ع.، و ترابی، ف. (۱۳۹٦). عوامل تعیین‌کننده نگرش به ازدواج و تشکیل خانواده در شهر یزد. *مطالعات جمعیتی*، ۳(۱)، ۱۳۱-۱٦۲. https://jips.nipr.ac.ir/article_89816_7dc190917b8b378c5a7392205d459a41.pdf

عرب‌خراسانی، س. (۱٤۰٥). جنسیت و خانواده: استراتژی‌های زنانه نگهداشت زندگی خانوادگی. *زن در توسعه و سیاست*، *۲٤*(۲)، ۲٤٥-۲٦۳. https://doi.org/10.22059/jwdp.2026.411180.1008605

عسکری خانقاه، ا.، و آزادارمکی، ت. (۱۳۸۰). وضعیت پیوستاری تغییرات فرهنگی در ایران. *نامه علوم اجتماعی*، *۱۸*(۱۸)، ۱۱٤٦. https://jnoe.ut.ac.ir/article_15211.html

عسکری‌ندوشن، ع.، شمس قهفرخی، ف.، امامی، ع. (۱٤۰۰). *تحلیل مشخصه‌های اقتصادی- اجتماعی جوانان مجرد در استان یزد*. اداره کل ورزش و جوانان استان یزد. https://www.yazd.ac.ir/Upload/modules/files/documents/pages/offices/research/deputy/technology/sections/centers/welfare/14.pdf

علی‌مندگاری، م.، کلاته‌ساداتی، ا.، شیری محمدآباد، ح.، فلک‌الدین، ز.، و کلانتری، ف. (۱٤۰٤). کاوشی در بسترهای انگیزه‌بخش و کنترل‌گر فرزندآوری در شهر یزد.

جامعه‌شناسی کاربردی، ۳۶(۲)، ۲۱-۴۰.
https://doi.org/10.22108/jas.2025.142957.2563

علیوردی‌نیا، ا.، ایزی، ا. س.، و فروتن، ی. (۱۳۹۵). ملاحظات قومی مذهبی نگرش جنسیتی در شهرستان بجنورد. *راهبرد اجتماعی فرهنگی*، ۵(۱)، ۸۵-۱۰۶.
https://rahbordfarhangi.csr.ir/article_123303.html

غضنفری، آ.، میرزایی، خ.، و رشاد، م. (۱۴۰۳). فراتحلیلی روانشناختی بر مطالعات زنانگی و توسعهٔ اجتماعی در ایران. *علوم روانشناختی*، ۲۳(۱۳۴)، ۲۰۱-۲۱۸.
http://psychologicalscience.ir/article-1-2086-fa.html

فروتن، ی.، و صادقی، خ. (۱۴۰۰). تفاوت نسلی مرتبط با نگرش‌های جمعیت‌شناختی در ایران. *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۳۲(۴)، ۶۹-۹۶.
https://doi.org/10.22108/jas.2021.121935.1880

فولادیان، م.، قراول، ا. آ.، و درخشان‌فر، ف. (۱۴۰۳). چالش‌ها و استراتژی‌های آشکارسازی هویت جنسیتی مردان ترنس در شهر مشهد. *مطالعات اجتماعی ایران*، ۱۸(۴)، ۱۳۳-۱۵۷.
https://doi.org/10.22034/jss.2025.2063771.1907

کاردوانی، ر.، و نفیسی‌راد، م. (۱۴۰۳). زمینه‌های مؤثر بر هویت زنان در ایران: مرور نظام‌مند پژوهش‌های داخلی در دو دهه گذشته. *مطالعات زن و خانواده*، ۱۲(۲)، ۳۸-۷۹.
https://doi 10.22051/jwfs.2024.43281.2966

کرسول، ج. (۱۴۰۰). *پویش کیفی و طرح پژوهش*. ترجمه حسن دانایی‌فرد و حسین کاظمی. صفّار.

کلاته‌ساداتی، ا.، جعفری نعیمی، ف.، صادقیه، س.، و صادقیان مقدم، ز. (۱۴۰۳). زیست اقتضایی و سازگاری با تجرد در میان دختران ۳۵ سال به بالا در شهر یزد. *مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان*، ۲۲(۴)، ۳۴-۶۵.
https://doi.org/10.22051/jwsps.2025.46674.2855

کوششی، م.، و نیاکان، ل. (۱۴۰۰). برآورد و تحلیل نخستین سود جمعیتی در ایران. *نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران*، ۱۶(۳۲)، ۳۹-۷.
https://doi.org/10.22034/jpai.2022.549641.1223

گیبینز، ج.، و ریمر، ب. (۱۳۸۱). *سیاست پست‌مدرنیته* (منصور انصاری، مترجم). گام نو.

گیدنز، آ. (۱۳۸۲). *پیامدهای مدرنیته* (محسن ثلاثی، مترجم). نشر نی.

مارابی، م.، علی‌پوریانی، ط.، و بهرامی، ر. (۱۴۰۱). تحولات سیاسی و اجتماعی پس از انقلاب اسلامی و بازتاب آن بر وضعیت زندان ایرانی در عرصهٔ هنر. *پژوهشنامه علوم سیاسی*، ۱۸(۱)، ۲۰۷-۲۵۲.
https://doi.org/10.22034/ipsa.2023.481

مرادی، ش.، سلمان‌زاده، ز.، و روحانی، ع. (۱۴۰۳). بازاندیشی در علوم اجتماعی: یک مطالعه مروری. *تداوم و تغییر اجتماعی*، ۴(۱)، ۱۵۹-۱۷۶.
https://doi.org/10.22034/jscc.2024.20878.1094

معیدفر، س.، و صبوری خسروشاهی، ح. (۱۳۹۰). تعارض فرزندان با والدین در سبک زندگی. *برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، ۲(۷)، ۶۷-۹۸.
https://qjsd.atu.ac.ir/article_3578.html?lang=fa

نیکدل کلاشمی، م. (۱۴۰۴). تکثر هویت‌های پسرانه: صورت‌بندی‌های جدید از پسربودگی در میان نوجوانان شهر صومعه‌سرا. *مطالعات اجتماعی ایران*، ۱۹(۳)، ۸۴-۱۱۰.
https://doi.org/10.22034/jss.2026.2089652.1947

Reference

Abramson, P. R., & Inglehart, R. (1992). Generational replacement and value change in eight West European societies. *British Journal of Political Science*, *22*(2), 183-228. https://doi.org/10.1017/S0007123400006335

Alimondegari, M., Kalateh Sadati, A., Shiri Mohammadabaad, H., Falakodin, Z., & Kalantari, F. (2025). Exploration of the motivating and controlling contexts of childbearing in Yazd City. *Journal of Applied Sociology*, *36*(2), 21-40. [In Persian] https://doi.org/10.22108/jas.2025.142957.2563

Aliverdinia, A., Easy, E. S., & Foroutan, Y. (2016). Ethnic and religious differentials of gender attitudes in Bojnourd. *Socio-Cultural Strategy*, *5*(1), 85-106. [In Persian] https://rahbordfarhangi.csr.ir/article_123303.html?lang=en

Arab Khorasani, S. (2026). Gender and the Iranian family: Feminine strategies for sustaining family life. *Woman in Development & Politics*, *24*(2), 245-263. [In Persian] https://doi.org/10.22059/jwdp.2026.411180.1008605

Ardekanifard, Z., khaniki, H., & Mahmoodi, B. (2026). Designing a post-humanist theoretical model for the analysis of femininity in social networks. *Sociological Review*, *33*(1), 29-47. [In Persian] https://doi.org/10.22059/jsr.2025.368937.1923

Revista de Administração de Empresas, *61*(2), 1-17. https://periodicos.fgv.br/rae/article/view/82273

Clements, P. (2004). The rehabilitative role of arts education in prison: Accommodation or enlightenment? *International Journal of Art & Design Education, 23*(2), 169-178. https://doi.org/10.1111/j.1476-8070.2004.00395

Corbin, J., & Strauss, A. (2014). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory* (4th ed.). Sage.

Creswell, J. (2021). *Qualitative Inquiry and Research Design* (H. Danaeefard & H. Kazemi, Trans.). Saffar Publications. [In Persian].

Desjardins, B. (2026). Muscularity and femininity: No longer a contradiction? *Journal of Gender Studies*, *35*(2), 203-216. https://doi.org/10.1080/09589236.2025.2473926

Foroutan, Y., & Sadeghi, K. (2021). Generational differences related to demographic attitudes in Iran. *Journal of Applied Sociology*, *32*(4), 69-96. [In Persian] https://doi.org/10.22108/jas.2021.121935.1880

Fouladiyan, M., Gharavol, A., & Derakhshanfar, F. (2025). Challenges and Strategies for revealing the gender identity of trans men in Mashhad. *Journal of Iranian Social Studies*, *18*(4), 133-157. [In Persian] https://doi.org/10.22034/jss.2025.2063771.1907

Gangal, A. D., Yigit, Y., & Ali, Y. (2024). Generational differences in attitudes towards gender roles and violence against women. *International Journal of Caring Sciences*, *17*(1), 198-208. https://internationaljournalofcaringsciences.org/docs/20.dogan.pdf

Ghazanfari, A., Mirzaei, K., & Reshad, M. (2024). Psychological meta-analysis on studies of femininity and social development in Iran. *Journal of Psychological Science*, *23*(134), 201-218. [In Persian] http://psychologicalscience.ir/article-1-2086-fa.html

Gibbins, J. R., & Rrimer, B. (2002). *The Politics of Postmodernity* (M. Ansari, Trans.). Gam-e No Publications. [In Persian]

Giddens, A. (2003). *The Consequences of Modernity* (M. Salasi, Trans.). Ney Publishing. [In Persian]

Giddens, A. (1999). *The BBC Reith Lecture: Runaway World: Lecture 2: Risk*. Hong Kong, *[Online] Available at:* https://www.bbc.co.uk/radio4/reith1999/lecture2.shtml

Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity*. Stanford University Press.

Goffman, E. (1959). *The Presentation of Self in Everyday Life*. Doubleday.

Göll, E., & Evers-Wölk, M. (2014). *Meetings and Conventions 2030: A Study of Megatrends Shaping our Industry*. GCB Meatings Made in Germany. https://www.researchgate.net/publication/277199067_Meetings_and_conventions_2030_A_study_of_megatrends_shaping_our_industry

Green, L. N., & Herbst-Debby, A. (2025). Motherhood

Askari Khaneghah, A., & Azadarmaki, T. (2001). The continuum status of cultural changes in Iran. *Journal of Social Sciences Letter*, *18*(18), e15211. [In Persian] https://jnoe.ut.ac.ir/article

Askari-Nadushan, A., Shams Qahfarrokhi, F., Emami, A. (2021). *Analysis of the Socioeconomic Characteristics of Single Young People in Yazd Province*. Yazd Province Sports and Youth Directorate. [In Persian]. https://www.yazd.ac.ir/Upload/modules/files/documents/pages/offices/research/deputy/technology/sections/centers/welfare/14.pdf

Atashkar, B., Aqababaee, E., Shairi, H., & Azadarmaki, T. (2025). Images of women and hegemonic media discourse in the 1980s Iran. *Woman in Development & Politics*, *23*(2), 335-354. [In Persian]. https://doi.org/10.22059/jwdp.2025.389413.1008511

Bagi, M., & Ghorbani, A. (2024). Longitudinal analysis of changes in attitudes towards gender equality in Iran. *Ferdowsi University of Mashhad Journal of Social Sciences*, *21*(4), 99-129. [In Persian] https://lib.wrc.ir/scholar/view/1/50624

Bagi, M., & Hosseini, H. (2021). Investigating generational differences in the attitudes towards divorce in Iran using multi-level modeling. *Strategic Research on Social Problems*, *10*(3), 23-44. [In Persian]. https://doi.org/10.22108/srspi.2021.132060.1764

Baradaran, M., Javadi, A., Mirjafari, F., Hosseinpour, N., & Shiri, H. (2025). Analysis of unmarried life among girls (A case study of girls in Tehran). *Sociological Review*, *31*(2), 143-165. [In Persian] https://doi.org/10.22059/JSR.2024.352088.1825

Berger, P. L., & Luckmann, T. (1966). *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Anchor Books.

Berger, P. L., & Luckmann, T. (2008). *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge* (F. Majidi, Trans.). Scientific and Cultural Publishing Company. [In Persian]

Bricelj, T. (2025). *Ravnovesje med družino in kariero: primerjava med ženskami generacij" baby boom" in" y"* [Doctoral dissertation, Univerza v Mariboru]. https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?id=92400

Brock, A. T. (2025). *Framing Femininity: The Portrayal of Women in Advertising From the 2000s to Today* [Doctoral dissertation, Appalachian State University]. https://doi.org/10.71889/5fylantbak.30108346

Butler, J. (2025). Performative acts and gender constitution. In *Feminist Studies* (pp. 186-196). Routledge. https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781003341567-42

Castells, M. (1997). *The Power of Identity*. Blackwell.

Cepellos, V. M. (2021). Feminization of aging: A multifaceted phenomenon beyond the numbers.

Applied Research, *9*(4), 08-13. https://www.doi.org/10.22271/allresearch.2023.v9.i4a.10710

Jenkins, R. (2002). *Social Identity* (T. Yarahmadi, Trans.). Shirazeh Publishing. [In Persian]

Kalateh Sadati, A., Jafari Naeimi, F., Sadeghieh, S., & Sadeghian Moghadam, Z. (2025). Biological contingency and adaptation to celibacy among girls aged 35 and over in Yazd city. *Women's Studies Sociological and Psychological*, *22*(4), 34-65. [In Persian] https://doi.org/10.22051/jwsps.2025.46674.2855

Kardavani, R., & Nafisirad, M. (2024). Factors affecting on women's identity in Iran: A systematic review of researches in the last two decades. *The Journal of Woman and Family Studies*, *12*(2), 38–79. [In Persian] https://doi 10.22051/jwfs.2024.43281.2966

Khalili, M. (2022). Cohort and period analysis of marriage change of Iranian women using nuptiality life tables. *Journal of Population Association of Iran*, *16*(31), 7-31. [In Persian] https://doi.org/10.22034/jpai.2022.542847.1205

Khataminia, F. (2014). Mothers and the bewilderment of the generation gap. *Payam-e Zan*, *23*(266). https://journals.dte.ir/article_54937.html [In Persian]

Kiriti, T., & Tisdell, C. (2003). *Gender Inequality, Poverty and Human Development in Kenya. Main Indicators, Trends and Limitations* (Working Paper No. 35). The University of Queensland. https://doi.org/10.22004/ag.econ.105587

Koosheshi, M., & Niakan, L. (2022). Estimation and analysis of the first demographic dividend in Iran. *Journal of Population Association of Iran*, *16*(32), 7-39. [In Persian] https://doi.org/10.22034/jpai.2022.549641.1223

Lerner, D. (1958). *The Passing of Traditional Society: Modernizing the Middle East*. Free Press.

Mannheim, K. (1952). *Essays on the Sociology of Knowledge*. Routledge.

Marabi, M., Alipouriani, T., & Bahrami, R. (2023). Reflecting the changing status of Iranian women in the field of art (With an emphasis on cinema and music after the Islamic revolution). *Research Letter of Political Science*, *18*(1), 207-252. [In Persian] https://doi.org/10.22034/ipsa.2023.481

Maxwell, G. A., & Broadbridge, A. (2014). Generation Y graduates and career transition: Perspectives by gender. *European Management Journal*, *32*(4), 547-553. https://doi.org/10.1016/j.emj.2013.12.002

Mcnay, K. (2005). The implication of the demographic transition for women, gender equality: A review of developing evidence. *Progress in Development Studies*, *5*(2), 115-134. https://www.researchgate.net/publication/247782778_

Mead, M. (1978). Culture and commitment: The new relationships between the generations in the 1970s. Anchor Press/Doubleday. https://psycnet.apa.org/record/1980-50587-000

as a prism shaping financial literacy for retirement among generation Y women. *Social Sciences*, *14*(5), 283. https://doi.org/10.3390/socsci14050283

Hadisi, F., & Ameri, F. (2021). Wrestling with gender: Gender and gender-neutrality in the mirror of the history of scholarship. *Journal of Applied Linguistics and Applied Literature: Dynamics and Advances*, *9*(2), 235-250. [In Persian] https://dx.doi.org/10.22049/jalda.2021.27039.1236

Hamzaviabedi, F., Bagherian, F., & Mazaheri, M. A. (2015). Investigating young Iranian women's understanding of femininity norms. *Social Cognition*, *4*(1), 84–96. [In Persian] 20.1001.1.23223782.1394.4.1.6.9

Heidari Darani, Z., Majidifar, Z., & Rezayan, A. (2022). The role of women born in the 1980s in future; Qualitative study in the building blocks of future images (Case study: Female professors in Isfahan). *Journal of Woman in Culture and Arts*, *13*(4), 561-584. [In Persian] https://doi.org/10.22059/jwica.2021.328570.1659

Hoskin, R. A., & Courtice, E. L. (2026). Digital femininities: The paradoxes, pitfalls, and power of femininity in the digital world. *Journal of Femininities*, *3*(1), 1-24. https://brill.com/view/journals/fem/3/1/article-p1_2.xml

Hu, Y., & Stahl, G. (2025). 'I refuse to be an ordinary woman': Career, marriage and the 'femininity awakening'in China. *Gender and Education*, *37*(8), 932-949. https://doi.org/10.1080/09540253.2025.2568419

Inglehart, R. (1994). *Culture Shift in Advanced Industrial Society: Changing Values and Motivations* (M. Elyasi, Trans.). Keyhan Publications. [In Persian]

Inglehart, R. (2000). Globalization and postmodern values. *Washington Quarterly*, *23*(1), 215-228. https://doi.org/10.1162/016366000560665

Iyiegbuniwe, R. N., Obona, E. E., Eyo, G. E., & Bepeh, M. F. (2025). Education as a catalyst for demographic transition: A multidimensional perspective. *Unizik Journal of Educational Research, Science and Vocational Studies*, *2*(1). https://unilaws.org/ujervs/article/view/169

Jafari Naeimi, F., Alimondegari, M., & Ruhani, A. (2024). A contextual exploration of the interaction of identity and migration among immigrant women in Yazd City. *Journal of Population Association of Iran*, *19*(37), 249-291. [In Persian] https://doi.org/10.22034/jpai.2023.2001821.1281

Jafari Naeimi, F., Alimondegari, M., Ruhani, A., & Torkashvand Moradabadi, M. (2026). Construction of femininity in the context of generational transformations: A qualitative study of women born in the 1980s in Yazd. *Woman in Development & Politics*, *24*(2), 385-416. [In Persian] https://doi.org/10.22059/jwdp.2026.412896.1008620

Jaysawal, N., & Saha, S. (2023). Role of education in women empowerment. *International Journal of*

Studies, *24*(62), 205-236. [In Persian]. https://doi.org/10.22083/jccs.2023.385683.3710

Sabbaghchi, M., Askari Nadushan, A., & Torabi, F. (2017). Determinants of attitudes toward marriage and family formation in Yazd City. *Population Studies*, *3*(1), 131–162. [In Persian] https://jips.nipr.ac.ir/article_89816_7dc190917b8b378c5a7392205d459a41.pdf

Sadeghi Fassaei, S., & Rajabi Darvish, A. (2024). Subaltern women's narrative of femininity. *Sociological Review*, *31*(1), 143-165. [In Persian] https://doi 10.22059/jsr.2024.337827.1736

Schmidt, K. (2024). *Young, Progressive, Female - The Expanding Gender Gap in Socio-Cultural Attitudes*. Center for Open Science. https://ror.circle-u.eu/handle/123456789/1674709

Shahrak, S. P., Brand, S., & Taghizadeh, Z. (2024). Comparison of single never-married women at different contexts. *Advances in Nursing & Midwifery*, *33*(1), 7-15. https://doi.org/10.22037/anm.v33i1.44145

Tiepolo, M., Tarchiani, V., & Pezzoli, A. (2021). Risk-Informed sustainable development in the rural tropics. *Sustainability*, *13*(8), 4179. https://doi.org/10.3390/su13084179

Torkashvand Moradabadi, M., Soroush, W., & Irannejad, K. (2023). Exploring the factors influencing the deal number of children among the youth in Yazd Province. *Culture of Yazd*, *4*(3), 33-58. [In Persian]. https://fyazd.ricac.ac.ir/article_205682_f28db61beb959a4c3a64f3d1a3379ced.pdf

Vial, A. C., & Beneda, M. (2026). Femininity culture: Theory and workplace implications. *Journal of Personality and Social Psychology*. https://doi.org/10.1037/pspi0000514

Zare, Z. (2025). Examining the evolution of gender stereotypical beliefs with the mediating role of education in women: A cross-generational cultural study. *Journal of Women Interdisciplinary Researches*, *7*(1), e725765. [In Persian] https://doi: 10.22034/jwir.2025.725765

Zarei Mahmoudabadi, A., Ruhani, A., Afshani, S. A., & Mousavi, S. M. (2024). Critical ethnography: A theoretical assessment. *Journal of Social Continuity and Change*, *3*(1), 183-202. [In Persian] https://doi.org/10.22034/jscc.2023.19667.1065

Zolfagharian, F., Taghavi, S. M. A., & Athari, S. H. (2023). The women's movement in Iran after the revolution, from ideological demands to everyday demands. *Research Letter of Political Science*, *18*(3), 45-78. [In Persian] https://doi.org/10.22034/ipsa.2023.495

Mehtap, S., Jayyousi, Y., Gammoh, N., & Al Haj, A. (2016). Factors affecting women's participation in the Jordanian workforce. *International Journal of Social Science and Humanity*, *6*(10), 790-793 https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/88767601/750-E014-libre.pdf

Moeidfar, S., & Sabouri Khosroshahi, H. (2011). Analyzing life quality of retired elderly in Tehran (Focusing on formal and informal social support). *Social Development & Welfare Planning*, *2*(7), 67-98. [In Persian] https://qjsd.atu.ac.ir/article_3578.html?lang=fa

Moradi, S., Salmanzadeh, Z., & Ruhani, A. (2025). Reflexivity in social sciences: A review article. *Journal of Social Continuity and Change*, *4*(1), 159-176. [In Persian] https://doi.org/10.22034/JSCC.2023.19667.1065

Nikdel, M. (2025). The multiplicity of youth masculine identities: New configurations of boyhood among adolescents in the Someh Sara City. *Journal of Iranian Social Studies*, *19*(3), 84-110. [In Persian] https://doi.org/10.22034/jss.2026.2089652.1947

Omidvar Tehrani, A., Zarani, F., Nohesara, S., Panaghi, L., & Malekzadeh Moghani, M. (2021). Perception of femininity in different countries: A qualitative metasynthesis. *Journal of Psychological Science*, *20*(103), 1015-1038. [In Persian] https://doi:10.52547/JPS.20.103.1015

Rafatjah, M., & Rahbari, L. (2014). An exploratory typology of the concept of femininity among Kordish, Azarish and Mazandarani Women. *Social Studies and Research in Iran*, *3*(2), 311-334. [In Persian] https://doi.org/10.22059/jisr.2014.53142

Rahbar, Z., Alirezanejad, S., & Karimian, H. (2026). Types of femininity and the issue of singlehood among employed and educated never-married women. *Social Problems of Iran*, *17*(1), 79-126. [In Persian] http:// 126. doi: 10.61882/jspi.17.1.79

Rahmaninezhad, A., Tajbakhsh, G., & Hoseini, M. R. (2025). Cultural barriers affecting empowerment derived from employment among women with disabilities in Khorramabad, Iran. *Journal of Social Continuity and Change*, *4*(3), 439-465. [In Persian] https://www.doi.org/10.22034/jscc.2025.22340.1179

Rashidi, Z., & Fereidouni, S. (2019). Higher education expansion in Iran and socio-cultural transformation: Agency of female students. *Social-Cultural Development Studies*, *8*(1), 85–108. [In Persian] http://scdsjournal.ir/article-1-786-fa.html

Razie, M., Rahmani Khalili, E., & Shekarbeygi, A. (2023). Analyzing the meaning structure of the lifestyle of the women of the "Y" generation in Tehran. *Journal of Culture-Communication*